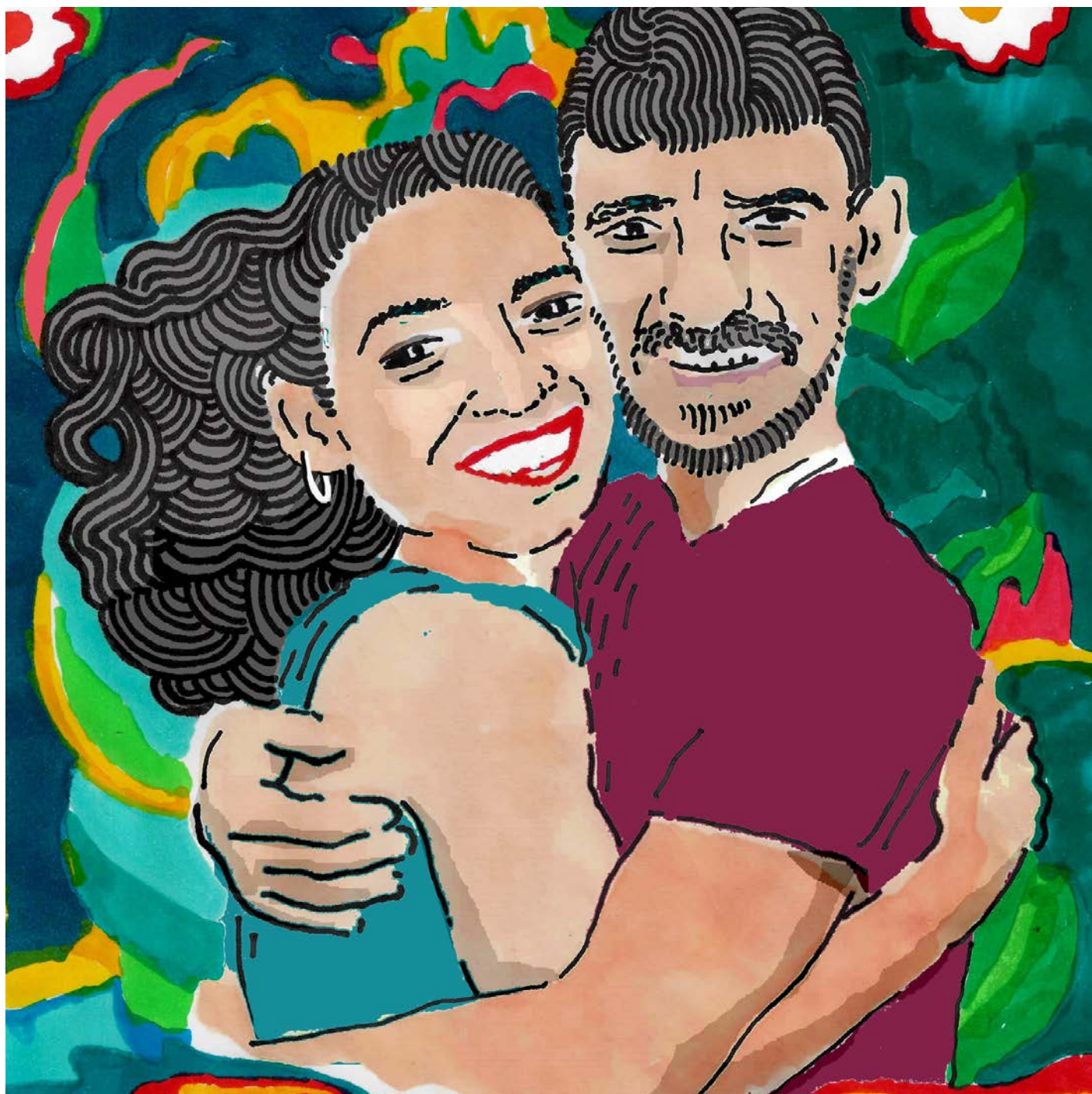

Zeev Šolicki Engelmayer, Arbel a Ariel, 2025

RABÍNSKÉ SLOVO Rabínka Kamila Kopřivová:
Den, co ho učinil Věčný 2

ROZHOVOR Marta Malá:
Každá i sebemenší příležitost ovlivnit naše
okolí se počítá 4

KULTURA Kultura jako svědek:
Sedmý říjen na festivalu Kolnoa a v izraelském
umění 7

KULTURA Hlasy, které znovu promluví 10

TÉMA Etika symbolů a akademická
zodpovědnost po 7. říjnu 12

TÉMA Připomínka druhého výročí
teroristických útoků Hamásu 13

TÉMA Většina Izraelců uvedla,
že nastal čas ukončit válku 14

CESTOVÁNÍ Hledání židovských stop
ve stříbrném městě 16

MIŠ-MAŠ / מיש-מש 18

KULTURA Kulturní program listopad 2025 20

RECEPT Horká čokoláda / שוקולטה 24

Milé čtenářky, milí čtenáři,

mnoho z nás s radostí a dojetím sledovalo shledání propuštěných rukojmích se svými rodinami. Jejich štěstí výstižně zachytil ilustrátor Zeev Šoške Engelmayer na kresbě z titulní strany. Ještě před jejich návratem si začal představovat a ztvárňovat radostná objetí, která je čekají. Navázal tak na sérii portrétů zadržených, které zveřejňoval na svých sociálních sítích. O jeho projektu Daily Postcard (Pohlednice dne) a dalších uměleckých počinech reflektujících tragické události 7. října si můžete přečíst v článku, který začíná na straně sedm.

Jak však ve svém rabínském slovu upozorňuje rabínka Kamila Kopřivová: „Propuštění rukojmí přišlo jen deset dní po šokujícím jomkipurovém teroristickém útoku na Heaton Park Hebrew Congregation v Manchesteru. Tento útok hluboce zasáhl celou britskou židovskou komunitu a odstartoval novou vlnu debat o rostoucím antisemitismu.“ V Česku nám radost kalí vyvěšení palestinských vlajek na uměleckých školách v den výročí masakru Hamásu, ke kterému se v tomto čísle vyjádřila umělkyně a aktivistka Tamara Moyzes.

Nadační fond obětem holocaustu nedávno oslavil dvacet pět let své existence. Při té příležitosti jsem s ředitelkou Martou Malou mluvila o historii fondu, jeho poslání a programech podporujících širokou škálu aktivit. Ačkoliv je NFOH známá a zavedená instituce, věřím, že se v rozhovoru dozvíte zajímavá fakta.

Pokud se na podzim chystáte na výlet, nechte se inspirovat hledáním židovských stop v Kutné Hoře. Do nové cestovní rubriky nám o něm napsal Lubor Falteisek. Anebo se vydejte do Brna na výstavu Hlasy v Malém Mehrinu, o které si můžete v tomto čísle také přečíst. A až se vrátíte domů, můžete se zahřát horkou čokoládou podle receptu maminky Roni Abramson z poslední strany.

Přeji vám příjemné zman chol,*

RADKA LÍM LABENDZ
šéfredaktorka Maskilu

* Nejste si jistí, co zman chol znamená? Nalistujte na stranu 23, kde se to dozvíte!

Den, co ho učinil Věčný

Elkana Bohbot, kterého symbolicky adoptovala komunita ve Westminsterské synagoze, přežil v zajetí dva roky.

Přestože svátek Sukot je už nějaký ten pátek za námi a Chanuka je ještě daleko, dovolte mi začít slovy žalmu 118, části Halelu, který jsme během Sukotu opakovaně zpívali:

„Ze hajom asa Adonai, nagila ve-nismecha vo.“

„Toto je den, který učinil Hospodin, jásejme a radujme se z něho.“

V pondělí 13. října jsme skutečně jásali a radovali se. Nejen proto že jsme ve Westminsterské synagoze oslavili předvečer svátku Simchat Tora, ale především proto, že jsme v přímém přenosu sledovali propuštění všech zbývajících živých rukojmí. Mezi nimi i Elkany Bohbota, se kterým má naše komunita blízký vztah.

Elkanovu tvář zná každý, kdo někdy zavítal do naší modlitebny. Jeho portrét se

slovy *Bring Him Home* (Přiveďte ho domů) byl po dva roky usazen na židli hned vedle té mé. Symbolicky jsme mu tak drželi místo během všech bohoslužeb i všech akcí, které jsme za poslední dva roky pořádali. Jako komunita jsme se za jeho návrat pravidelně modlili, mysleli na něj a byli v čilém styku s jeho rodinou, která si během těchto dvou let prošla nepředstavitelnou hrůzou. Jakmile se s rodinou zotaví, doufáme, že snad jednoho dne usedne na „své místo“ u nás v synagoze a že se budeme moci s ním i jeho blízkými osobně setkat.

Propuštění Elkany Bohbota spolu s ostatními rukojmími je pro nás neuvěřitelnou úlevou a zdrojem neskonaleho vděku. Radost, která u nás během oslav Simchat Tora zavládla, byla nepopsatelná a jedinečná – a přece stále trochu nalomená. Na jednu stranu jsme se radovali z propuštění všech žijících rukojmí, na druhou jsme si byli bolestně vědomi, že ne všichni se vrátili živí a že mezi jejich rodinami vládne smutek a prázdnota. Na jednu stranu jsme vděční za mír, který snad už není daleko, na druhou stranu žijeme v obavách, jak dlouho potrvá. Budou jej obě strany ctít?

Propuštění rukojmí přišlo jen deset dní po šokujícím jomkipurovém teroristickém

Synagoga Heaton Park Hebrew Congregation v Manchesteru, která byla na Jom Kipur terčem útoku.

útoku na Heaton Park Hebrew Congregation v Manchesteru. Tento útok hluboce zasáhl celou britskou židovskou komunitu a odstartoval novou vlnu debat o rostoucím antisemitismu. Z útoku jsme se ještě ani nestihli vzpamatovat a už jej populisté na všech stranách politického spektra začali zneužívat k přilévání oleje do ohně antiimigračních nálad. Kéž je památka Adriana Daulbyho a Kevina Kravitze požehnána a není zneužita k šíření nenávisti.

Radujeme se z ukončení války v Gaze a z propuštění rukojmí, ale zároveň víme, že pro nás, židy v diaspoře, se situace příliš nemění. Mír tam neznamená mír tady. V nadcházejících dnech a měsících se zřejmě budeme muset naučit žít s paradoxem – se smutkem i vděkem, s obavami i nadějí, se strachem i radostí. Možná právě tento paradox nejlépe vyjadřuje suka – křehká, a přece ochranná. Sedíme v ní, a i když nás

neuchrání před větrem a deštěm, poskytuje nám jiný druh útěchy a bezpečí.

Naše suka už odpočívá složená ve skladu, ale její duch s námi zůstává. Učí nás, že pravé bezpečí a radost nepocházejí z pevných zdí, ale z víry, z komunity a z odhodlání znovu a znovu začínat. S touto vírou vstupujeme do nadcházejících měsíců: s vděčností za minulost a s nadějí, že příští „den, který učinil Hospodin“, bude dnem skutečného pokoje.

RABÍNKA **KAMILA KOPŘIVOVÁ**

CHA-
NUKA
PLES

CHANUKOVÝ
BENEFIČNÍ
PLES
FEDERACE
ŽIDOVSKÝCH
OBCÍ V ČESKÉ
REPUBLICE

20. PROSINCE

PROGRAM BEJT SIMCHA

Podzim 2025

KABALAT ŠABAT

Šabatové bohoslužby –
každý pátek od 17.00

Místo:
Židovská obec v Praze (3. patro),
Maiselova 250, Praha 1
Prezenčně i online

Rodinné bohoslužby –
vždy poslední pátek v měsíci

Zkrácená bohoslužba,
program a občerstvení pro děti zajištěny

Místo:
Židovská obec v Praze (klub Gešer, přízemí),
Maiselova 250, Praha 1

Registrace není nutná.

V případě zájmu si lze objednat šabatovou
večeři v restauraci Šalom.
Cena menu: 225 Kč

Rezervace: kehila@bejtsimcha.cz

Bejt Simcha

Maiselova 18, 110 00 Praha 1
telefon: 603 393 558
e-mail: kehila@bejtsimcha.cz
web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v **elektronické podobě** na www.maskil.cz

b) v **tištěné podobě** za cenu poštovního a balného; pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Maiselova 4, 110 00 Praha 1, telefon: 603 393 558, e-mail: redakce@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5×8), v popisu platby uveďte, prosím, své jméno

Marta Malá: Každá i sebemenší příležitost ovlivnit naše okolí se počítá

Rozhovor u příležitosti dvacátého pátého výročí
Nadačního fondu obětem holocaustu

Nadační fond obětem holocaustu nedávno oslavil dvacet pět let své existence. Při té příležitosti jsem se zeptala ředitelky Marty Malé na historii fondu, jeho poslání a programy určené na podporu péče o přeživší, obnovu židovských památek, vzdělávání o šoa i judaismu, rozvoj židovských komunit a nově i na financování zabezpečení židovských obcí v České republice. Zajímalo mě také, jak dlouho pro nadační fond pracuje, co považuje za největší úspěch a jak by si přála, aby tato instituce vypadala za další čtvrtstoletí.

Vraťme se na začátek, kdo inicioval vznik Nadačního fondu obětem holocaustu a jaký byl jeho původní účel?

Za založením fondu stála Smíšená pracovní komise ke zmírnění některých majetkových křivd způsobených obětem holocaustu, která pracovala pod vedením tehdejšího místopředsedy vlády ČR JUDr. Pavla Rychetského. Na základě jejího doporučení Federace židovských obcí v ČR založila NFOH dne 31. července 2000 a vláda následně rozhodla o převodu 300 milionů Kč z prostředků Fondu národního majetku. Prvním úkolem fondu bylo odškodnit ty, kterým byl zabaven nemovitý majetek v období 1938–1945 v důsledku rasové perzekuce a poté nebyl navrácen ani odškodněn jiným způsobem podle restitučních předpisů či mezinárodních dohod.

Marta Malá působí na pozici ředitelky Nadačního fondu obětem holocaustu od roku 2006.

Jak se za tu dobu změnilo poslání fondu a v čem se vaše práce nejvíce posunula?

Poslání fondu se v podstatě nezměnilo. Zmírňujeme křivdy minulosti, myslíme na budoucnost. Naší prioritou je stále péče o přeživší šoa, s naší podporou jsou opravovány a udržovány židovské památky v Čechách a na Moravě, je připomínána památka obětí holocaustu i romské genocidy, podporujeme vzdělávání v judaismu a rozvoj židovských komunit. V minulém roce jsme začali administrovat také program pro zajištění bezpečnosti židovských obcí.

Co k práci v nadačním fondu přivedlo tebe?

Do fondu jsem se dostala náhodou v roce 2002. Tehdy mě oslovil kamarád z liberálního gymnázia Honza Hron, že nadace právě hledá brigádníky. Zaujalo mě to, souhlasila jsem a od té doby ve fondu pracuji dodnes. Začínala jsem jako administrativní pracovnice při zpracovávání žádostí v programu Odškodnění. Později

jsem se stala koordinátorkou programu Obnova – tuto roli zastávám dodnes.

V roce 2006 jsem se přihlásila do výběrového řízení na pozici ředitelky, konkurs jsem vyhrála a v září uplynulo od té doby již těžko uvěřitelných devatenáct let.

Co považujete za váš největší úspěch? A je něco, co bys si přála, aby se ještě povedlo?

Mám radost, že se NFOH stal profesionální a respektovanou organizací. Těší mě opakovaná podpora českého státu i to, že jsme dokázali přejít na dotační systém. Přestože máme jen tříčlenný tým, ročně zvládáme administrovat více než 150 grantů. Moc si vážím svých skvělých kolegů a také spolupráce s partnerskými organizacemi. Podařilo se nám rozšířit naši činnost o vlastní projekty – odborné vzdělávání, vzpomínkové i komunitní akce. Nejvíc si cením dlouholeté spolupráce s pamětníky šoa. Přeji si, abychom měli i nadále dost sil a prostředků v naší práci pokračovat.

**Symbolické
sfoukávání svíček na
narozeninovém dortu
nadačního fondu**

**Letošní vzpomínkové
setkání při příležitosti
Dne památky
obětí holocaustu
a předcházení
zločinům proti
lidskosti uspořádaly
FŽO a NFOH pod
záštitou prezidenta
republiky Petra Pavla.**

**Oblíbená setkání Jsem žid a zdrav – tato fotografie
pochází z Liberce, kde spolu diskutovali (zleva)
politoložka Irena Kalhousová, herec Hanuš Bor
a herečka a zpěvačka Hana Frejková.**

Pracovní skupina ke vzdělávání o holocaustu

Prezidium Mezinárodního osvětivského výboru

**Na letošní benefici v Klausově synagoze zahrála
kapela Mackie Messer Klezmer Band**

**Dobrovolnickou brigádu NFOH letos uspořádal
na židovském hřbitově v Mladé Boleslavi.**

**Podpora fondu je rozdělena do šesti
pilířů – péči o přeživší, obnovu památek,
připomínku, vzdělávání, komunitní život
a bezpečnost. Který je ti nejbližší a který
považuješ za nejdůležitější?**
Neumím jeden program upřednostnit před
druhým. Jsem ráda, že můžeme podporovat
všechny tyto oblasti, neboť jsou důležité.
Samozřejmě je pro mě zásadní péče a pak
podpora vzdělávacích komunitních projektů
v programu Naše Budoucnost, který je zamě-
řený na nejmladší členy a jejich zapojení do
komunity.

Jak se rozhoduje o tom, které projekty podpoříte?

Přijaté žádosti hodnotí grantové komise
jednotlivých programů, které předkládají
svá doporučení správním radě NFOH, ta
následně rozhoduje o podpoře projektů na
svém jednání. Komise posuzují zejména
potřebnost, užitečnost, odbornost

a udržitelnost projektů a tomu odpovídající
rozpočty.

Nadační fond je z velké části financován státem. Obáváš se, že by mohlo být do budoucna ohroženo?

Fungování fondu je založeno na podpoře
státu, bez jehož podpory by NFOH nemohl
fungovat. Aktuálně je naše činnost dotována
ve výši 33,5 milionu Kč ročně. Společně
s Federací židovských obcí v ČR jednáme
o podpoře NFOH každých 5 let. Pevně věřím,
že se nám podaří podporu zajistit i nadále.
Jsme důležitým partnerem státu, jak také
zmiňuje právě schválená národní strategie
boje proti antisemitismu.

Jaké další zdroje financování využíváte pro péči o přeživší šoa a pro vaše další aktivity?

V rámci našich možností se snažíme získávat
dary z různých zdrojů. Máme stále otevřenou
veřejnou sbírku na podporu péče o přeživší

šoa a získané prostředky pak navyšujeme
pro program Péče. Dlouhodobě hledáme
dárce i pro naše vlastní aktivity – komunitní
projekty například podporoval Jewish Joint
Distribution Committee (JDC), Veřejně pro-
spěšný spolek na podporu osob dotčených
holocaustem financoval našim prostřednic-
tvím péči v mimopražských obcích a stále
přispívá na vzdělávání sociálních pracov-
níků. Podporu získáváme také od Nadace
Židovské obce v Praze pro organizaci dobro-
volnických brigád, Magistrát hlavního města
Prahy přispívá na novoroční benefice a nově
jsme letos získali dotaci od paměťové agendy
Úřadu vlády na naše paměťové projekty.

Letos jste novoroční benefici spojili s osla- vou 25. výročí. Jak se podle tebe zříjové slavnostní setkání povedlo a kolik pro- středků se vám podařilo vybrat?

Myslím, že se benefice velmi vydařila
a máme z ní velkou radost. Díky Židovskému
muzeu v Praze jsme mohli využít krásné pro-
story Klausovy synagogy, jejíž kapacitu jsme
zcela naplnili. V rámci novoroční sbírky jsme
celkem vybrali dary ve výši 94 700 Kč.

Když jsi zmínila Klausovu synagogu, napadá mě, že jsme ještě nemluvily o vaší podpoře obnovy židovských památek. Prozradíš nám, které se v poslední době z vašich fondů opravily?

Ráda. Postupně jsme podpořili opravy Staré
synagogy ve Velkém Meziříčí a synagog
v Pacově a v Čáslavi. Letos putují první
prostředky i na synagogu ve Volyni. Pomohli
jsme také zajistit statiku synagogy v Lou-
nech. Díky dlouhodobým projektům Fede-
race židovských obcí a Židovské obce v Praze
se můžeme starat o desítky hřbitovů a his-
torických budov po celé zemi. Pro výstavu
k 120. výročí Židovského muzea v Praze jsme
přispěli na restaurování opony a pláštěku na

Jedním z hlavních posláních nadačního fondu je od jeho založení v roce 2000 péče o přeživší šoa. Fotografie z aktivizačního programu židovské obce v Karlových Varech.

Tóru z Cikánovy synagogy. A mám obrovskou radost, že Česká unie židovské mládeže stále s nadšením organizuje letní úklidy hřbitovů.

V roce 2007 jste se stali členem Internationales Auschwitz Komitee – Mezinárodního osvětivského výboru, jehož posláním je připomínka tragických událostí, které se odehrávaly v koncentračním a vyhlazovacím táboře Auschwitz v letech 1940–1945. Co to pro vaši činnost znamená?

Mezinárodní osvětivský výbor je sdružení přeživších z Osvětimi a jejich organizací. Sdružuje organizace, nadace a přeživší holocaustu z 19 zemí. My jsme spolu s Českým osvětivským výborem její členskou organizací a já jsem na základě doporučení dlouholetého místopředsedy prof. Felixe Kolmera členkou prezidia. Motto výboru zní: *Remember the past, be responsible for the future.* (Pamatuj na minulost, buď odpovědný za budoucnost.)

Společně uchováváme památku obětí holocaustu, vzděláváme, připomínáme, bojujeme proti antisemitismu a zasazujeme se o lepší svět. Prezidium se schází zpravidla dvakrát ročně, vzájemně se informujeme o našich aktivitách a diskutujeme o důležitých otázkách. Minulý týden jsme jednali v Mnichově, kde sídlí naše nová prezidentka dr. Eva Umlauf, a setkali jsme se také s bavorským státním ministrem pro evropské a mezinárodní záležitosti Erikem Beißwengerem.

Jak se v průběhu let změnilы potřeby přeživších a jak na ně fond reaguje?

Stejně jako ve většinové společnosti se dnes klade velký důraz na domácí péči. O přeživší se starají především obětaví pracovníci židovských obcí a my jsme tu od toho, abychom jim umožnili poskytovat co nejlepší možnou péči. Myslíme také na samotné

pracovníky – třikrát ročně pro ně pořádáme odborné semináře. Například příští měsíc chystáme seminář s britskou psycholožkou dr. Sandi Mann na téma kdo pečuje o pečující?

Věříte, že aktivity fondu pomáhají v boji proti antisemitismu?

Ano, každá i sebemenší příležitost ovlivnit naše okolí se počítá. Myslím, že většina námi podporovaných i vlastních aktivit má preventivní charakter. Osobně se těším z našeho nového společného projektu s Památníkem Terezín, Židovským muzeem v Praze a s Českým osvětivským výborem, který zapojuje tzv. druhou generaci do vzdělávání o holocaustu. Máme postupně se rozrůstající tým vyškolených pamětníků, kteří diskutují se studenty i širokou veřejností nejen o dědictví šoa, židovské identity, ale také o svých vlastních zkušenostech s antisemitismem.

Jakou roli podle tebe hrají vaše komunitní akce – kavárny, diskuse, brigáda, benefice – v rámci komunity a v otevírání židovských témat širší veřejnosti?

Pro mě jsou tyto akce zásadní. Primárně mají tzv. nízkoprahový charakter, jsou určené pro širokou židovskou komunitu. Přijít tak může

každý, kdo má zájem ji lépe poznat anebo ho zajímá nějaké konkrétní téma – někoho osloví mezigenerační debata, jiného práce při úklidu židovského hřbitova či oslava židovského svátku. Z tohoto důvodu většinu těchto akcí pořádáme ve veřejném prostoru. Pomáhá nám to přilákat i ty, kteří se například dříve neodvážili přijít na židovskou obec. Stává se, že jsme pro takové lidi prvním kontaktem se židovským prostředím. Snažíme se je pak nasměrovat a povzbudit.

Jak si představuješ, že bude činnost NFOH vypadat za dalších dvacet pět let?

Za dvacet pět let? Doufám, že bude navazovat na dosavadní dobrou praxi a pomáhat tam, kde bude třeba.

Je ještě něco, co bys ráda dodala?

Ráda bych při této příležitosti poděkovala. Děkuji za spolupráci správním a dozorcím radě, našemu zřizovateli, drahým kolegyním z týmu, kolegyním a kolegům z partnerských institucí, našim dobrovolníkům. Všem dárcům děkuji za podporu naší činnosti.

PTALA SE **RADKA LÍM LABENDZ**

Foto archiv Marty Malé a NFOH

Podporujte společně s námi potřebnou péči

Zašlete dar na účet veřejné sbírky: **2113642498/2700.**

PÉČI můžete podpořit také zasláním dárcovské SMS ve tvaru DMS NFOH 60 / DMS NFOH 90 / DMS NFOH 190 na číslo 87 777. Cena DMS je 60, 90 a 190 Kč.

Pro pravidelnou měsíční podporu pošlete SMS ve tvaru DMS TRV NFOH 60, DMS TRV NFOH 90, DMS TRV NFOH 190 na číslo 87 777.

Děkujeme!

Kultura jako svědek: Sedmý říjen na festivalu Kolnoa a v izraelském umění

Unesený David Cunio se svým dvojčetem Eitanem ve filmu *Dopis pro Davida*

V dokumentu *Co by se stalo kdyby?* někdejší premiér Ehud Barak reflektuje svůj život a analyzuje izraelskou realitu.

Záběr z pásma animovaných dokumentů izraelských studentů s názvem *Stále tam*

Umění má zvláštní moc ukázat vám nové úhly pohledu na věci, u kterých jste si mysleli, že o nich víte vše... Jasmin Carmel pro Maskil navštívila letošní ročník Festivalu izraelských filmů Kolnoa a společně s Radkou Lím Labendz zapátraly po zajímavých uměleckých projektech, které reflektují události 7. října.

Letošní ročník Festivalu izraelského filmu Kolnoa je za námi. Nabídl spoustu (ne)tradičního a jak se dalo čekat, téma sedmého října zde hrálo výraznou roli. Z bohaté nabídky letošních filmů mě nejvíce zaujaly následující tři snímky.

Tvůrci filmu *Dopis pro Davida* zpracovávali osud konkrétního uneseného člověka. Ironií je, že před deseti lety si David Cunio se svým dvojčetem Eitanem zahráli v celovečerním filmu režiséra Toma Shovala

Mládí, jehož hlavním tématem byl únos, který oba filmové (i reálné) bratry tvrdě otestoval. O deset let později se film stal krutou realitou – David byl 7. října zajat Hamásem a spatřen na korbě teroristického pick-upu, který ho unášel do Gazy.

Tento dokument, režírovaný symbolicky opět Tomem Shovalem, je částečně jakousi vzpomínkou a napůl vzkazem pro Davida od jeho přátel a rodiny. Využívá mnoho archivních záběrů a zpovědí o osudném dni, navíc celým děním provází právě Davidův bratr Eitan se svým emotivním vyprávěním a vlastními vzpomínkami na 7. říjen. Příběh má, bohužel, šťastný konec – herec se po 737 dnech vrátil domů jako jeden z přeživších. Při sledování dokumentu tak pravděpodobně zamáčknete nejméně slzu vzteku, smutku, soucitu, frustrace, dojetí, ale i radosti nad tím, že v každé temnotě se skrývá jiskra naděje.

Druhým snímkem je *Co by se stalo kdyby?* který se nezabývá přímo sedmým říjnem, ale spíše nabízí zamyšlení a vhled do života někoho, kdo skutečně ví, co to znamená být ve válce – bývalého vojenského

velitele Ehuda Baraka. Tenhle film má zvláštní hloubku a opět mě pohltil osobním příběhem trochu kontroverzní postavy a množstvím informací, které z něj lze načerpat. Se zatajeným dechem posloucháte vyprávění o historii Izraele, Ehudově politické dráze a možná vás překvapí některá fakta, o kterých jste zatím moc nevěděli. Když se na chvíli chcete oprostit od emocí a spíše si poskládat věci dohromady tak, aby vám konečně začaly dávat smysl, je to právě tenhle „dokument“, který nabízí nové úhly pohledu na věc, odpovědi a dokonalou ukázkou toho, že „každá mince má dvě strany“.

Jak vnímají a jak vzpomínají na 7. říjen izraelští studenti? Do třetice jsem vybrala krátký dokument nesoucí název *Stále tam*. Pásma krátkometrážních animovaných filmů zachycuje sérii zpovědí mladých lidí, jejich pocity a vzpomínky na den masakru. Záběry působí s nebyvalou intenzitou, přestože se jedná o rychlé animace.

Mladí lidé podle mého názoru vnesou do každé situace nový pohled, přemýšlejí více do hloubky o věcech, které ostatní považují za malichernosti nebo méně důležité. Také proto že jsou „odpojeni od vzniku izraelského státu, resp. nebyli na světě, když byl Izrael založen, pomáhá jim to vidět věci i současný konflikt z jiné perspektivy a nestát si tvrdšíjně za jedinou pravdou. Právě takové osvěžení je někdy potřeba, abyste lépe pochopili celý problém – nejen jeho část. Nahlédnout do myslí dalších lidí prostřednictvím krátkých, ovšem úderných vstupů s jasným sdělením je bezpochyby přínosné a příběhy ze života vysokoškoláků i středoškoláků o tom, jak je masakr ovlivnil, vás nenechají chladnými.

Plakáty více než dvou stovek Izraelců unesených Hamásem na výloze Muzea umění Olomouc v listopadu 2023

Graffiti umělec Benzi Brofman vytvořil více než stovku portrétů obětí 7. října.

Návštěvnice výstavy Nova, kterou je nyní možné vidět v Berlíně.

Obuv zanechaná na místě festivalu – mrazivá připomínka obětí na výstavě Nova

Umělecká reflexe

Avšak stejně jako nám může oči otevírat, někomu je v nich trnem. Neblahým důkazem byla výstava v Olomouci z roku 2023. Muzeum umění Olomouc v rámci iniciativy **#BringThemHome** zapůjčilo 7. listopadu své výlohy, aby mohly být polepeny plakáty s fotografiemi více než dvou stovek Izraelců unesených Hamásem. Bohužel zhruba měsíc po zahájení výstavy vandalové plakáty strhali. To vyzývá k důležitému zamyšlení – umělecký svět se nenechává svazovat pravidly a každému dává prostor na svobodné vyjádření, zde ovšem vidíme pravý opak. Vlna nenávisti ze stran některých lidí se rychle mění v tsunami, které může mít katastrofální dopady. I proto je důležité pořádat kulturní akce, které reflektují aktuální dění a v tomto případě také připomínají oběti masakru 7. října.

Přesně to dělá výstava **Nova** vytvořená pod hlavičkou projektu October 7 6:26 – Moment When the Music Stood Still (7. října 6.26 – Moment, kdy utichla hudba). Její autoři vytvořili velmi sugestivní instalaci, která návštěvníky přenáší na místo masakru. Potemnělý prostor je zaplněn osobními před-

měty účastníků festivalu, stany, kempingové židlemi, ohořelými auty, mobilními toaletami prostřílenými kulkami. Tísňový dojem umocňují zvuky střelby, výkřiky a blikajícími světly. Součástí instalace jsou i videoprojekce se svědectvím přeživších. Výstava byla uvedena v květnu 2024 v New

Šana tova – rok svobody a světla, přání, které v předvečer Roš ha-šana vytvořil Zeev Šoške Engelmayer.

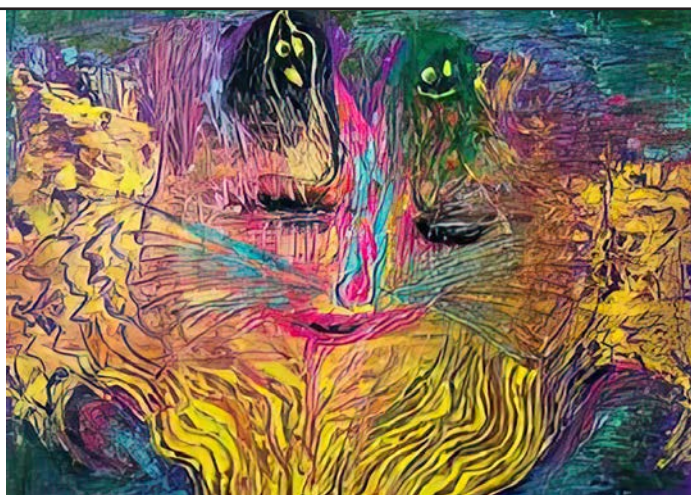

Yorku, poté byla představena například v Los Angeles, Washingtonu, D. C., Torontu či v Buenos Aires. Nyní je k vidění v Bostonu a až do 16. listopadu také v Berlíně. Bohužel i tato instalace čelí protestům propalestinských aktivistů, jako by utrpení jedné strany konfliktu snižovalo – nebo dokonce ohrožovalo utrpení té druhé.

Aktuální výstava v Muzeu umění v Tel Avivu **War Decorations 23–24** (Válečná vyznamenání 23–24) představuje cyklus obrazů malířky Tal Mazliach, laureátky Rappaportovy ceny pro etablované izraelské umělce a přeživší útoku na kibuc Kfar Aza. Na vystavených obrazech reflektuje osobní zážitky a vzpomínky ze 7. října. Kurátor Amit Šemma o výstavě řekl: „Těmito komplexními obrazy prostupuje pocit neustálého neklidu. Jejich rozřezanou a spletitou strukturu vytváří originální technika, kterou Mazliach sama vyvinula – krátkými tahy štětce skládá vrstvy opakujících se rytmtů.“ A dodal: „Mazliach do svých děl vkládá slova (Zachráněná), věty (Obklopují mě ze všech stran) i krátké příběhy, které opakuje znovu a znovu jako mrazivé mantry. Ty se spojují do obrazového lexikonu, jenž propojuje autoportréty, zbraně

Vstupní expozici v ANU od Inbar Hayman (Pink), která byla zavražděna 7. října.

Nil a Karin Romano, Z popela se zrodí oheň, 2023 z výstavy 7. října v ANU

Výstava malířky Tal Mazliach Válečná vyznamenání bude v Muzeu umění v Tel Avivu do 1. listopadu.

Tal Mazliach, Válečná vyznamenání, 2023

Izraelský hudebník Hanan Ben Ari využil na obalu svého posledního alba písmo vytvořené Ot Hayim.

a ruce v emotivním, mnohvrstevném a výtvarně působivém světě.“

Také loňská výstava s prozaickým názvem **October 7** (7. října) v ANU – Muzeu židovského lidu v Tel Avivu reagovala na brutální říjnový masakr. Představila díla dvaceti pěti umělců, jejichž tvorba odráží hrůzné období, kterým izraelská společnost za předchozí rok prošla. Někteří umělci vystavují posmrtně. Buď byli zavražděni 7. října, nebo padli během probíhající války. Kurátorka ANU Šaham-Gover po vernisáži v rozhovoru pro The Times of Israel uvedla: „Výstava vznikla z osobního zmatku a smutku v této malé zemi, kde každý zná někoho, kdo byl [7. říjnem] zasažen, nebo byl zasažen sám.“ Komornější verze výstavy je nyní – díky spolupráci s izraelským ministerstvem zahraničí – k vidění v arménském Jerevanu. Organizátoři počítají s jejím využitím i na dalších místech.

Ilustrátor Zeev Šoške Engelmayer se proslavil svým online projektem **Daily Postcards** (Pohlenice dne). Krátce po útoku Hamásu začal na svých sociálních sítích publikovat sérii kreseb zachycující hrůzu války v Gaze a portréty rukojmích. Jeho díla se stala světově proslulá a často byla používána na shromážděních a protestech. O svátku Chanuka v roce 2023 byl kurátor-

ský výběr jeho prací vystaven na fasádě Herzliyova Muzea současného umění „se záměrem šířit poselství útěchy, naděje a snad i trochu světla ve dnech plných bolesti a nejistoty“. Jeho ilustrace, které byly vystaveny v několika světových metropolích, v tuto chvíli zdobí na billboardech, plakátech a na cedulích západní Negev a s laskavým svolením autora i obálku tohoto čísla Maskilu.

Engelmayer měl v plánu tento projekt dokončit ve chvíli, kdy válka definitivně skončí a všichni rukojmí se vrátí domů. The Times of Israel několik dní před uzavřením příměří řekl: „Nedokážu ani popsat, kolik dobrých lidí jsem potkal.“ A dodal: „Kolem nás je spousta pesimismu, ale já se stále setkávám s tou lepší stránkou lidí. Jsou tací, kteří věří ve smíření – ne v pomstu.“

Portréty obětí ve své tvorbě využívá i izraelský graffiti umělec Benzi Brofman. V Jeruzalémě minulý podzim představil výstavu **Faces of October 7** (Tváře sedmého října), která pro něj nesla hluboce osobní význam – jen několik hodin před útokem Hamásu vytvářel nástěnné malby na hudebním festivalu Nova. Pro výstavu vytvořil téměř stovku portrétů věnovaných památce zavražděných a unesených do Gazy. Projekt organizace StandWithUs v Katz Education Center doplnila možnost zanechat vzkaz pro

rodiny obětí, čímž se prostor proměnil v silné místo vzpomínky a solidarity.

Dalším zajímavým počinem uchová-jícím památku zavražděných je iniciativa **Ot Hayim** (Znak života). Iniciátorkou Ot Hayim je Leah Marmorstein Yarchi, grafická designérka a typografka z Kfar Haroeh, která v prvních týdnech války hledala způsob, jak využít své dovednosti k pomoci. Poté co asi měsíc po útoku obdržela žádost o vytvoření písma podle rukopisu Niv Raviv, zavražděné spolu se svým přítelem v kibucu Kfar Aza, uvědomila si, že toto může být její cesta. Spolu s dalšími kolegy z oboru již vytvořila více než 70 písem, která jsou volně k dispozici na webové stránce projektu. U každého písma najdete jméno a příběh člověka, jemuž je věnováno. Pro rodiny obětí je to vzácná možnost, jak zachovat památku svých blízkých, umocněná výzvou uživatelům, aby se o své projekty podělili s rodinami obětí.

JASMIN CARMEL, RADKA LÍM LABENDZ

Foto archiv redakce

Hlasy, které znovu promluví

V brněnském muzeu Malý Mehrin je do 18. prosince k vidění audiovizuální výstava *Hlasy, která prostřednictvím autentických dopisů oživených umělou inteligencí vypráví pět moravských příběhů holocaustu. O propojení historické paměti s moderními technologiemi jsem mluvila s autorkou výstavy Táňou Klementovou a s autorem AI zpracování Františkem Floderem.*

Jak vznikl nápad na výstavu a jak dlouho vám příprava trvala?

TK: Ten nápad žil v mé hlavě několik let. Považuji osobní korespondenci za jeden ze zásadních pramenů k událostem holocaustu. Jako lektorka Židovského muzea v Praze jsem před lety pracovala během příprav muzejních edukací nebo výstav s různými dopisy. Zaujalo mě, kolik obsahují informací, které nemůžeme rekonstruovat odjinud. Nebo to, jak vynalézá se ti, kteří je psali, snažili do cenzurovaného obsahu ukrýt důležité informace. A také jak je to se čtením jakéhokoliv osobního materiálu – najednou vám z něj ti lidé vystoupí velmi plasticky, barevně a živě. Příprava výstavy trvala v intenzivní fázi čtyři měsíce, ale předcházelo tomu několikaleté sbírání materiálů a příběhů. Respektive použila jsem materiál, který jsem znala z dřívějšího bádání a kontaktů s potomky rodin.

Proč a jak jste se rozhodli zapojit do tvorby výstavy právě nástroje umělé inteligence?

FF: Bez nástrojů AI by výstava nemohla vzniknout v podobě, kterou jsme si představovali.

TK: Používáme dopisy lidí, jejichž hlasy samozřejmě neznáme. Nabízelo se tedy řešení nechat kompiláty dopisů namluvit herce nebo laiky. To jsme používali dříve. Tentokrát jsme chtěli pracovat jinak. Věděli jsme, že ve výstavě už budou mluvit hlasy žijících potomků, kteří nám k dopisům poskytli přístup, a chtěli jsme od sebe oba zdroje odlišit. U každého příběhu jsme nejprve hledali vhodný hlas, který by nejlépe odpovídal věku a obsahu použitých dopisů. Kromě převodu textu na řeč jsme nechali AI vytvořit grafiku doprovázející čtení. Tady musel František mnohokrát zadání upravovat a zpřesňovat. Stejně postupoval u ruchů. Některou grafiku rozpohyboval, aby perokresby nebyly jen statické. U autentických fotografií, které doprovází namluvený kontext příběhů, bylo

Autoři výstavy Táňa Klementová a František Floder

třeba provést retuše. Kontext je namluven klonem mého hlasu. A použili jsme také kinematiku kolorovaných fotografií, která výstavu v předání uvozuje. Záměrem bylo vytvořit atraktivnější prezentaci příběhů, než kdybychom je vyprávěli jen za pomoci textů a obrazového materiálu.

Jaké byly největší přínosy práce s AI, a naopak s jakými limity či problémy jste se při využívání AI setkali?

FF: Výhodou byla obrovská úspora času, především při generování doprovodné grafiky a při retušování starých fotografií. AI nám pomohla značně rozšířit možnosti, jak obsahy dopisů a příběhy lidí za nimi poutavě přiblížit návštěvníkům. Problematické bylo relativně časté generování výstupů metodou „pokus – omyl“, kdy sebekonkrétnější, mnohokrát upravované instrukce nepřinášely požadovaný výsledek. To samozřejmě zpomalovalo tempo práce. A při převodu textu na řeč jsme také narazili na problémy s výslovností některých cizích slov.

Jak jste vyvažovali autenticitu dopisů s moderními vizualizačními postupy? Řešili jste etické otázky kolem využití AI při práci s pamětí holocaustu?

TK: Každý kompilát dopisů doprovází po jeho poslechu kontext, který vysvětluje okolnosti vzniku každé z použitých korespondencí a rozšiřuje příběh lidí s korespondencí spojených. V kontextové části se také snažíme upozornit na informace, které se podařilo z dopisů rekonstruovat. Tuto část

výstavy doprovázejí popsané autentické fotografie a dokumenty v digitální verzi. Protiváhu audio-video obsahu výstavy tvoří expozice originálních dopisů s popiskami. AI nástroje byly použity jako podpůrný nástroj při zpracování námi vybraných dobových materiálů, nikoli k „tvorbě“ historie. Každý výstup AI tedy procházel pečlivou lidskou kontrolou, aby se zabránilo nepřesnostem nebo nevhodné stylizaci. Použití syntetické hlasy k načtení dopisů mi připadá v pořádku, pokud se dobereme důstojného výsledku. Nikdo neznáme zbarvení originálních hlasů autorů a autorek vystavených dopisů. Stejně tak je potřeba hlídat autenticitu snímků, pokud do nich bylo zasahováno retuší. Zapojení AI do tvorby výstavy je třeba otevřeně přiznat a nepředstírat nic jiného.

FF: Pokud se otázka týká originálních 2D dokumentů – fotografií, dokladů –, tento problém jsme v podstatě nemuseli řešit. Většina fotografií sice vyžadovala použití AI pro retuš, ale pouze několik jich bylo v natolik špatném stavu, že by hrozilo riziko významnější ztráty autenticity. V takovýchto případech jsme pak vždy měli k dispozici více verzí výstupů a při konečném výběru rozhodovala vizuální věrnost.

Bylo pro vás důležité, aby návštěvníci vnímali samotnou technologii, nebo bylo vaším hlavním cílem odvyprávět příběhy?

TK: Cílem bylo samozřejmě vyprávět příběhy a také upozornit na méně známá fakta z období holocaustu. Zároveň u toho ale nelze AI výstupy nevnímat.

FF: Souhlasím s Táňou – naší prioritou bylo sdílet příběhy rodin. Umělá inteligence nám umožnila výstavu realizovat v požadované podobě a přijatelném čase, pomohla vytvořit vhodnou atmosféru pro poslech Hlasů – podpořit, nikoli rušit – a zároveň vtiskla celé expozici živou a vizuálně poutavou formu.

Co jste se vy osobně během práce na výstavě naučili o kombinaci historie a technologií?

TK: Osvojila jsem si úplně nové postupy zpracování materiálů do výstav a zjistila jsem, jaké nástroje AI mohu použít, abych docílila ve výsledku zajímavější prezentace. Zpočátku jsem měla obavy, že umělé hlasy budou znít příliš synteticky, že mi jejich barva nebo intonace nebudou příjemné a také že nenajdeme dostatek vhodných českých modulů. Díky Františkovu pečlivému hledání a experimentování se nám to ale nakonec podařilo – každý příběh ve výstavě má svůj osobitý hlas. Poslouchám je s vědomím, že jde o výsledek práce umělé inteligence, a nesrovnávám je s hlasy skutečnými.

Jak jste vybírali pět rodin a jejich korespondenci, které se ve výstavě objevují?

TK: Klíčem při výběru pěti příběhů byl jejich charakter, který měl dosavadní znalosti o holocaustu doplňovat něčím novým či alespoň méně známým. Svoji roli také sehrála zachovalost a dostupnost korespondence u každého z nich. Snažila jsem se, aby výběr autorů dopisů byl co nejpestřejší nejen věkově a genderově, ale zejména co se týče jejich příběhu samotného.

Jak probíhal kontakt s potomky těchto rodin? Jak na projekt reagovali? Měli možnost zasahovat do finální podoby výstav?

TK: Kontakt s potomky rodin složitý nebyl, protože jsem vycházela z dříve navázaných vztahů. Měla jsem tedy už před výstavou představu, kolik korespondence se k jednotlivým příběhům váže a alespoň zhruba i to, co je jejím obsahem. Oslovení potomci o zařazení příběhů svých rodin do výstavy stáli, byli nám během práce velmi nápomocní a oceňují hlavně jejich nasazení při tvorbě vstupních částí videí, kde sami vystupují. Zasahovat do výsledků mohli, proto máme několik verzí od každého videa. Zároveň si dokážu představit, že slyšet hlasy svých předků v umělém provedení může být zvláštní zážitek.

Jaké emoce vás osobně provázely při čtení a zpracování dopisů? Byla některá z korespondencí pro vás obzvlášť silná nebo překvapivá?

FF: Jako profesionálové a realizátoři transferu zadání autorky výstavy do vizuální a zvukové podoby jsme se od emocí museli oprostit, i když je pravda, že to někdy nebylo vůbec jednoduché. V každém případě jsou Hlasy výstavou emočně mnohokrát vrstevnatou a jeden poslech všechny vrstvy najednou neodkryje. Doporučil bych proto zajít si na výstavu vícekrát, protože při každém novém

poslechu narazíte na nějaké nové souvislosti. Alespoň tak to fungovalo u mě, když jsem jednotlivé příběhy slyšel při práci opakovaně.

TK: Mě emoce provázejí při všem, co dělám. Jsou pro mě zdrojem reflexe, pomáhají mi přemýšlet o vlastním životě i o tom, jak se v něm rozhodovat. V případě Hlasů to byly emoce různého charakteru, někdy tam byl soucit, někdy vztek, někdy smutek, ale současně i radost, protože na mě působila síla těch lidí a hloubka jejich vztahů. Překvapení mě popravdě potkávala napříč všemi příběhy, nedovedu jeden zvednout nad druhý. Protože sama žiji se svou rodinou už poněkoli káté v zahraničí, citlivěji vnímám příběhy spojené s emigrací, hledáním nového jazyka, prostředí i domova.

V čem je tato výstava podle vás jiná než klasické muzejní expozice o holocaustu? Jak vypadá váš cílový návštěvník a co byste chtěli, aby si z výstavy odnesl?

TK: Otázka je, co jsou klasické muzejní expozice o holocaustu. Myslím, že dnes všechny paměťové instituce, co se zabývají holocaustem, stavějí v expozicích na konkrétních příbězích. V tom jiní nejsme. Unikátní je ale užití široké škály AI nástrojů, u nichž věříme, že činí výstavu atraktivní. A pak je to také zaměření na témata, která se v souvislosti s holocaustem sledují méně často – odboj,

vazby napříč rodinami, emigrace, smíšené rodiny, život rakouských uprchlíků nebo například vztah k Palestině. Cílový návštěvník je v našem případě hlavně jednotlivý návštěvník. Celá výstava je koncipována intimně, a proto je lepší, když místo velké skupiny výstavu navštěvují jednotlivci, kteří se vzájemně neruší. Když se to podaří, slibujeme si, že z výstavy budou odcházet lidé obohaceni nejen informačně, ale především se silnější citlivostí vůči bezpráví, především jeho raným formám.

Jaké další plány s výstavou máte? Bude k vidění i jinde? Nechystáte se vytvořit i digitální verzi přístupnou online?

TK: Výstava je koncipovaná zatím pouze pro Malý Mehrin, i když jsme původně uvažovali o putovní verzi. Ta nakonec kvůli příliš vysokému rozpočtu ustoupila první variantě. Výstavu lze tedy vidět pouze v Brně. Ale online verze je v přípravě, také v anglické variantě. Pořizujeme 3D sken každé výstavy, která vzniká autorsky na Vídeňské, aby mohl být v lednu po skončení Hlasů otevřen virtuální archiv našich výstav, kde tato bude v pořadí třetí.

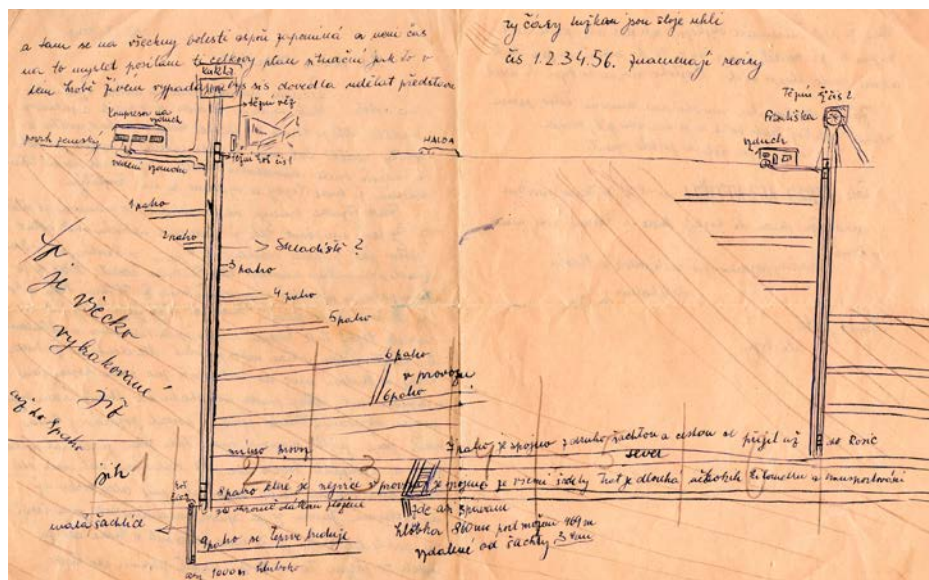
PTALA SE **RADKA LÍM LABENDZ**

Foto archiv muzea Malý Mehrin

Jedni z prvních návštěvníků před panelem Anči a Felixe Rotterových

Nákres dolu Kukla u Oslavan z dopisu Julia Löwenrosena z roku 1943

Etika symbolů a akademická zodpovědnost po 7. říjnu

To, co se odehrálo 7. října na českých akademiích, je závažné. Skutečnost, že se konají akce na podporu studentů v Palestině, je naprosto legitimní. Je správné, že mladí lidé se zajímají o dění ve světě. Akce organizovaná IZKA pod názvem V Gaze semestr nezačíná se měla původně uskutečnit 1. října na českých univerzitách. Jak a proč se z ní nakonec stala akce ze 6. na 7. října? V Gaze měl semestr začít mezi 15. a 20. zářím, podobně jako v ostatních částech Palestiny; na UMPRUM 15. 9., na AVU 30. 9. a na UK a FAMU 1. 10. 2025.

Jak se tedy stalo, že palestinská vlajka visela právě 7. října, v den útoku Hamásu na izraelské civilní obyvatelstvo, při kterém bylo zavražděno přibližně 1200 lidí a 250 uneseno – včetně žen a dětí?

Iniciativa Prague4PalestineYouths (která na svých stránkách odmítá oficiální Palestinskou samosprávu, veřejně hlásá, že Izrael nemá právo na existenci, a oslavuje tzv. mučedníky – tedy pachatele teroristických útoků) vystupovala v médiích jako hlavní koordinátor, který propojil dvacet osm fakult, čtrnáct akademií a univerzit a jednu střední školu. Tato iniciativa byla zorganizována tak, aby se ráno 7. října na českých akademických půdách objevila palestinská vlajka.

V tento den piety došlo na českých akademiích k ignorování izraelských obětí, a tedy i k určité formě legitimizace takových činů.

Politická diskuse, která se částečně přenesla i na akademickou půdu a týká se způsobu, jakým jsou Palestinci zobrazováni – buď jako odlidštění „teroristé“, nebo výlučně jako trpící oběti – je oprávněná a do akademického diskursu patří. Je však nezbytné přesně rozlišovat pojmy. Když hovoříme o teroristické organizaci, nemáme tím na mysli Palestinu jako takovou. Teroristická organizace v žádném případě nereprezentuje palestinské obyvatelstvo. Tyto pojmy je třeba jednoznačně definovat. Chápat tuto kritiku tak, že bychom neměli jasně pojmenovat teroristický útok a jeho oběti, znamená nepochopit její smysl.

Budova FAMU, na které byly vyvěšeny 6. října palestinské vlajky.

Problém však vidím v alibismu části levicové scény, jejíž empatie se židovskou menšinou není skutečná. Často se přizpůsobuje liberálnímu diskursu jen proto, aby se vyhnula obviněním z antisemitismu. Dělá to například tím, že sdílí příběhy propalestinských Židů nebo se účastní akcí vedených židovskými aktivisty. V tomto kontextu vznikl pojem „užitečný Žid“, kterým jsem byla nejednou označena i já. Naše hlasy se pak používají k potvrzení teorií, jejichž základem není empatie – a to je velmi nebezpečné.

Takto vzniká redukováná realita. Každá strana si upravuje fakta tak, aby prezentovala obraz, který jí vyhovuje. Výsledkem je propaganda. Jedním z jejích důsledků je i dehumanizace všech Židů. Někteří kritici Izraele zobecňují vinu za izraelské násilí na všechny Židy, což je forma antisemitismu. Odmítání existence Izraele se považuje za moderní formu antisemitismu – s čímž osobně souhlasím. Kritika izraelské vlády je legitimní, ale demonizace samotné židovské identity pod záminkou antisionismu je nebezpečná.

Lustrace evropských Židů, tedy zjišťování, zda jsou či nejsou sionisté, nemá daleko od protižidovských procesů v 50. letech. To, že je dnešní izraelská vláda autoritářská, ještě neznamená, že bílí Evropané mají právo rozhodovat o tom, zda má právo na existenci. Je to koloniální pohled, založený na představě, že „já“ mám právo určovat budoucnost a osudy milionů lidí. Ne v právním smyslu pomoci při ukončení diktatury či války, ale v mocenském smyslu určování, kdo má právo existovat.

Po útoku ze 7. října a během této děsivé války se změnil i mediální obraz Židů v naší společnosti. Ukázalo se, že konflikt nerozlišuje mezi Izraelci a Židy žijícími v Evropě či jinde ve světě. Narostl počet protižidovských útoků včetně vražd z nenávisti. To znamená, že my jako akademici musíme přehodnotit svůj přístup a ptát se, co můžeme udělat a jak, aby se antisemitismus nešířil – a záro-

veň jak můžeme skutečně pomoci palestinským civilistům.

Stejně tak však musíme převzít etickou odpovědnost za své činy a pochopit, že umět se omluvit je projevem síly a umět vést dialog projevem zralosti. Přiznat, že datum bylo záměrně vybráno tak, aby zasáhlo 7. říjen – den smutku – je sice projevem odvahy (tak jako to udělali studenti UMPRUM), ale jde o vážný problém, protože ti studenti se tím stali součástí propagandy Hamásu.

Zároveň je možné, že mnozí studenti a pedagogové upřímně nevěděli, že 7. říjen má hluboký symbolický význam, stejně jako vlajka, která je symbolem státnosti. A právě propojení těchto dvou symbolů na fasádě školy představuje dehumanizaci izraelských obětí. Myslím si, že jedinou cestou je vzájemný dialog.

TAMARA MOYZES

MgA. Tamara Moyzes, PhD., je pražská umělkyně, kurátorka, a badatelka, jejíž tvorba je zakotvena v uměleckém aktivismu. Ve své práci se zabývá otázkami genderu, rasismu, antisemitismu, antiromských postojů, nacionalismu, náboženských konfliktů a orientalismu. Vychází přitom z perspektivy menšinových průníků a intersektionality. Pro Moyzes je umění formou protestu, která odhaluje společenské podmínky prostřednictvím přímých intervencí a spolupráce s komunitami.

Je zakladatelkou kolektivu Romane Kale Panthera / Romští černí panteři (2012), galerie Artist in Need pro umělce prchající před válkou (2022) a rezidence AVINDO/Future, podporující romské kulturní profesionály (2024). V roce 2025 kurátorkovala a založila Bienále židovského současného umění jako součást projektu Evropské hlavní město kultury Trenčín 2026.

Její doktorský výzkum zkoumal, zda může aktivismus vyvolat kulturní, legislativní či institucionální změnu, a situoval umění na plodnou hranici mezi uměleckou praxí a aktivismem. Díla Tamary Moyzes byla reprodukována a diskutována v mezinárodních publikacích, mimo jiné Art and Theory of Post-1989 Central and Eastern Europe: A Critical Anthology (MoMA, 2019), A Companion to Feminist Art (Wiley-Blackwell, 2019), Art of Feminism (Chronicle Books, 2018) a Documents of Socially Engaged Arts (InSEA, 2021/22).

Připomínka druhého výročí teroristických útoků Hamásu

Federace židovských obcí v ČR ve spolupráci se Židovskou obcí v Praze a JCC Prague v neděli 5. října uspořádaly v Praze vzpomínkové setkání u příležitosti druhého výročí teroristického útoku Hamásu na Izrael ze 7. října 2023. Cílem akce bylo uctít památku více než 1200 obětí největšího masakru spáchaného na Židech od druhé světové války, připomenout osudy unesených rukojmích i vyjádřit solidaritu s obyvateli Izraele.

Vystoupili předseda Federace židovských obcí v ČR Petr Papoušek, předseda Židovské obce v Praze Pavel Král, designovaný velvyslanec Státu Izrael Amir Weissbrod, aktivistka za propuštění rukojmích Radka Pavlíčková a Ella Mor, teta čtyřleté Abigail Edan, jedné z rukojmích, které byly po týdnech v zajetí propuštěny.

Petr Papoušek ve svém projevu připomněl, že „boj proti terorismu není jen

otázkou bezpečnosti, ale také zápasem o srdce a mysl. Tento boj se vede i u nás, kde se šíří dezinformace a lži o Izraeli. Musíme se postavit silám extremismu a rozdělení, které se snaží zakořenit v naší společnosti,“ uvedl.

Pavel Král, předseda Židovské obce v Praze, zdůraznil, že „antisemitismus nikdy nekončí jen u Židů – je vždy předzvěstí rozkladu základních hodnot společnosti. Proto musíme stát pevně, jasně a viditelně proti němu.“

Izraelský velvyslanec Amir Weissbrod ve svém projevu mimo jiné řekl: „Izrael před 7. říjnem a po něm už není stejný. Hamás chtěl zničit naši společnost, ale mýlil se – ukázalo se, že Izrael je silný, odhodlaný a jednotný. Naši lidé se vrátili domů, aby znovu budovali svůj život i přes bolest a ztrátu.“

Radka Pavlíčková, česká aktivistka, která se dlouhodobě zasazuje o propuštění rukojmích, uvedla: „Dokud poslední rukojmí nebude doma, náš hlas nesmí ztichnout. Mlčet by znamenalo zapomenout – a zapomenout by znamenalo je opustit. To nesmíme nikdy dopustit.“

Velmi silné svědectví přednesla Ella Mor, která promluvila jako teta malé Abigail Edan, jejíž rodiče byli zavražděni a sama Abigail strávila týden v zajetí Hamásu. Podle jejích slov mohou být i ty nejstrašnější

události a traumata impulsem k osobnímu růstu – takzvanému posttraumatickému růstu (PTG). „Rozhodla jsem se nerezignovat. Chci být vzorem pro své děti a dělat vše pro to, aby svět nezapomněl na to, co se 7. října stalo. Bojuji za to, aby se rukojmí mohli vrátit domů ke svým nejbližším,“ uvedla. Věří, že osobní příběhy, lidské tváře a přímý kontakt mohou oslovit i ty, kteří vůči Izraeli cítí odpor nebo mají antisemitské smýšlení. Svým vlastním příkladem se snaží oslovit lidská srdce napříč názory a hranicemi.

Součástí programu byla hudební vystoupení umělců Omera Tala, Oriho Hubermana, Mariny Kantor a dua Bergmann a ukázka z dokumentárního filmu *We Will Dance Again*, připomínající odvahu a odolnost izraelské společnosti. Na závěr setkání pronesl modlitbu vrchní zemský rabín Karol E. Sidon.

Akce se zúčastnili představitelé židovské komunity, zástupci diplomatického sboru, členové izraelské komunity i čeští přátelé Izraele. Setkání bylo nejen připomínkou tragických událostí, ale i vyjádřením naděje, jednoty a solidarity s Izraelem a židovskými komunitami po celém světě.

ZDROJ: FEDERACE ŽIDOVSKÝCH OBCÍ V ČR

Účastníci vzpomínkového setkání, které se konalo přesně v den druhého výročí útoků 7. října 2023.

Většina Izraelců uvedla, že nastal čas ukončit válku

Výzkum Izraelského institutu demokracie k druhému výročí 7. října

Zvláštní průzkum Izraelského institutu demokracie (IDI), který před druhým výročím 7. října provedli prof. Tamar Hermann, Dr. Lior Yohanani, Yaron Kaplan a Inna Orly Sapozhnikova z Centra veřejného mínění a výzkumu politických opatření rodiny Viterbi, je zajímavý i nyní, kdy mezi Izraelem a Gazou již platí příměří. Zjištění výzkumu ukázala, že ještě před jeho uzavřením rostlo v izraelské společnosti přesvědčení, že nastal čas válku ukončit – tento názor zastávalo 66 % Izraelců oproti 53 % před rokem. Mezi židovskými Izraelci byl nárůst ještě výraznější – z 45 % na 60 %.

Metodologie výzkumu

Průzkum provedlo Centrum pro výzkum veřejného mínění a politických opatření rodiny Viterbi při Izraelském institutu demokracie. Probíhal prostřednictvím internetu a telefonicky (aby byly zahrnuty i skupiny, které jsou na internetu méně zastoupeny) mezi 14. a 18. zářím 2025. Celkem bylo osloveno 800 respondentů, kteří byli dotazováni v hebrejštině, a 200 respondentů, jejichž primárním jazykem je arabština. Výzkum tak představuje reprezentativní vzorek populace Izraele ve věku 18 let a více.

Bezpečnostní situace v Izraeli ve srovnání s obdobím před 7. říjnem

Veřejnost je ohledně současné bezpečnostní situace Izraele ve srovnání s obdobím před 7. říjnem rozdělena – 43 % si myslí, že současná situace je lepší, zatímco 44 % ji považuje za horší než před dvěma lety. Pouze 7 % se domnívá, že se nezměnila. O něco větší podíl Židů považuje bezpečnostní situaci za lepší (48 %), než kolik si myslí, že je horší (40 %). Naproti tomu mezi Araby výrazně převažuje názor, že se situace zhoršila (65,5 %), zatímco 21 % ji vnímá jako lepší. Na levici a ve středu (mezi Židy) většina respon-

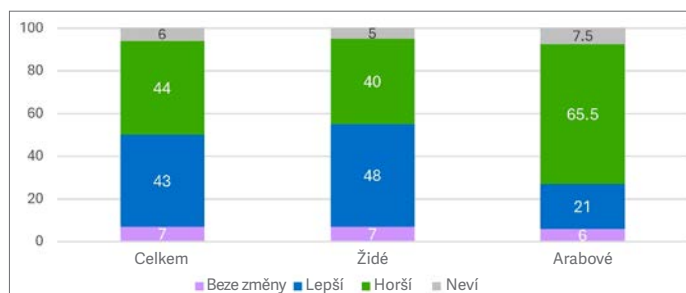
dentů zastává názor, že bezpečnostní situace Izraele je dnes horší (68 % a 52 %), zatímco na pravici většina považuje situaci za lepší (57 %).

Nastal čas ukončit válku v Gaze?

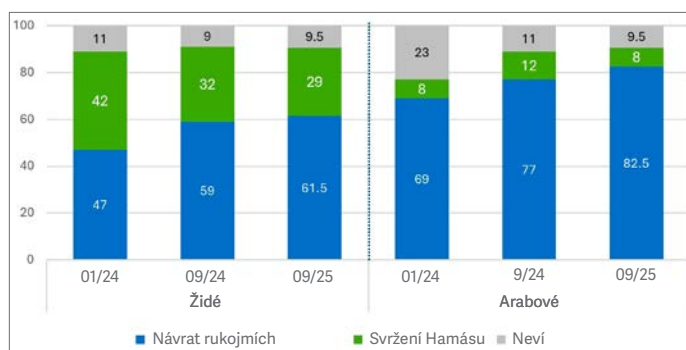
Většina izraelské veřejnosti se domnívá, že nastal čas ukončit válku v Gaze (66 % z celkového vzorku). Ačkoli se na tomto postoji shoduje většina jak Arabů, tak Židů, mezi Araby je tato většina výrazně větší (93 %) než mezi Židy (60 %). Zatímco už v loňském průzkumu panoval mezi Araby všeobecný konsensus, že by válka měla skončit, mezi Židy došlo k obratu v názorech – zatímco loni si to myslela méně než polovina z nich, dnes už převládá jasná většina, která se domnívá, že nastal čas válku ukončit.

Cíle války

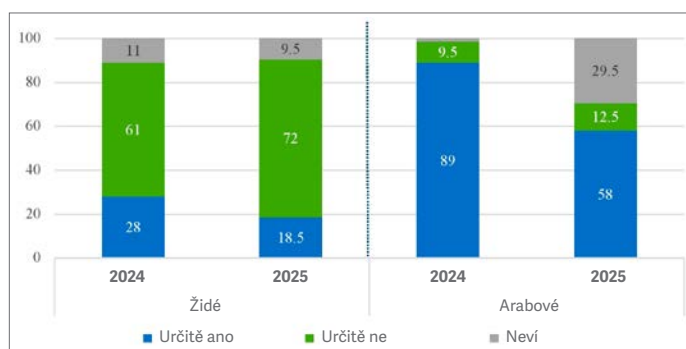
Podle 65 % respondentů by měl být hlavním cílem současné války v Gaze návrat rukojmích domů. Podíl těch, kteří tento názor zastávají, od ledna 2024 trvale roste – jak mezi Židy, tak mezi Araby. Ve všech dosavadních průzkumech byl tento postoj častější mezi Araby než mezi Židy. Současně se snižuje podíl těch, kteří považují svržení hnutí Hamás za hlavní cíl války – a to u obou skupin obyvatel. Tento názor však i nadále zastává podstatně větší část Židů než Arabů. Zatímco na levici a ve středu (mezi Židy) si drtivá většina myslí, že hlavním cílem má být návrat rukojmích (94 % a 80 %), na pravici tento názor sdílí méně než polovina respondentů (48 %), oproti 41 % respondentů, kteří považují za hlavní cíl svržení Hamásu.

Jak byste popsali bezpečnostní situaci Státu Izrael ve srovnání s obdobím před událostmi 7. října?

Podle vašeho názoru – který z obou vyhlášených válečných cílů, svržení Hamásu, nebo návrat rukojmích, by měl být dnes hlavním cílem Izraele?

Domníváte se, že palestinský lid má, nebo nemá právo na vlastní stát?

Palestinský stát

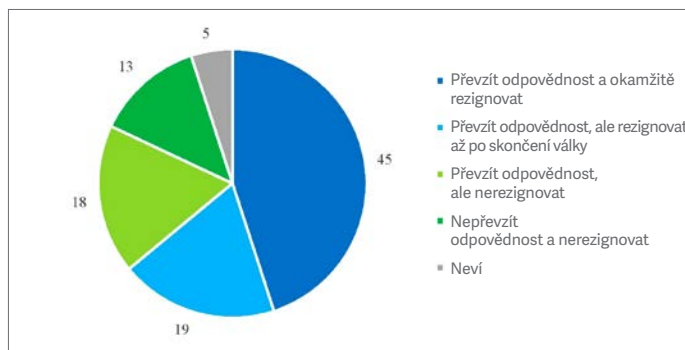
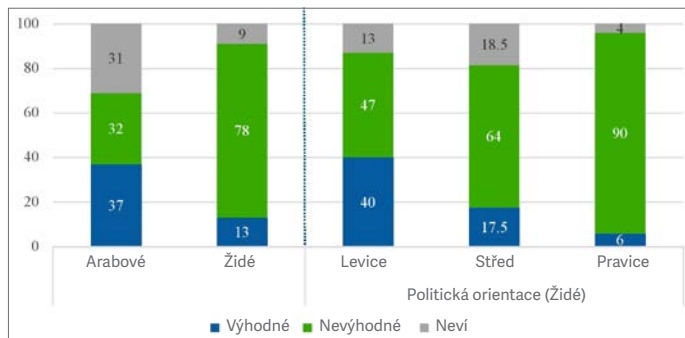
Téměř tři čtvrtiny židovské veřejnosti se domnívají, že palestinský lid nemá právo na vlastní stát – což představuje nárůst o 11 procentních bodů oproti loňskému roku. Mezi arabskými respondenty došlo k neobvykle výraznému poklesu podílu těch, kteří se domnívají, že Palestinci mají právo na vlastní stát, a zároveň k nárůstu podílu těch, kteří zvolili odpověď „nevím“. Bude zapotřebí dalšího měření, aby se tento výsledek potvrdil. Pokud se ukáže jako správný, měly by být důvody tohoto poklesu důkladně prozkoumány. Je možné, že neobvykle vysoká míra nejistoty v arabském vzorku odráží obavy z vyjádření postoje k tomuto citlivému tématu. Ve všech třech politických táborech (mezi Židy) došlo k poklesu podílu těch, kteří se domnívají, že palestinský lid má právo na vlastní stát. Pouze na levici existuje (malá) většina, která toto právo podporuje: 57 % lidí na levici říká, že Palestinci mají právo na vlastní stát (oproti 73 % loni), stejně jako 24 % ve středu (oproti 39 % loni) a pouze 8 % na pravici (oproti 12 % loni).

Respondentů jsme se dále zeptali: „Je z hlediska národních zájmů Izraele v současné době vhodné, nebo nevhodné, aby byl založen nezávislý palestinský stát?“ Mezi židovskými respondenty se velká většina (78 %) domnívá, že Izrael si v tuto chvíli něco takového nemůže dovolit. V arabském vzorku je podíl těch, kteří si myslí, že Izrael může umožnit vznik palestinského státu, jen o něco vyšší než podíl těch, kteří zastávají opačný názor (37 % oproti 32 %). Stejně jako v předchozí otázce je zde velmi vysoký podíl odpovědí „nevím“ (31 %). Ve všech třech politických táborech (mezi Židy) včetně levice je podíl těch, kteří se domnívají, že z hlediska izraelských národních zájmů není žádoucí vznik palestinského státu, vyšší než podíl těch, kteří si myslí opak. Na pravici a ve středu tento názor zastává výrazná většina (90 % a 64 %).

Provedli jsme křížovou analýzu odpovědí v celkovém vzorku na dvě otázky týkající se palestinského státu a zjistili jsme, že i mezi těmi, kteří se domnívají, že palestinský lid má právo na vlastní stát, pouze 54 % si myslí, že z hlediska národních zájmů Izraele je v současné době vhodné palestinský stát zřídit. Mezi těmi, kteří se domnívají, že palestinský lid právo na stát nemá, pak 93,5 % zastává názor, že vznik palestinského státu je v rozporu s národními zájmy Izraele.

Vnější hrozby pro Stát Izrael

Za nejvážnější vnější hrozbu pro Izrael považuje 23 % veřejnosti (Židé 22 %, Arabové 29 %) rozsáhlou vícefrontovou válku. Tento podíl však oproti loňskému roku výrazně poklesl. Jak se dalo očekávat, ve srovnání s loňskem došlo i k poklesu vnímání hrozby iránského jaderného programu (Židé 19 %, Arabové 7 %). Mezinárodní izolace a bojkoty a ztráta americké podpory jsou dnes vnímány jako nejzávažnější hrozby přibližně jednou pětinou veřejnosti, přičemž v obou případech

Z hlediska národních zájmů Izraele – je v současné době výhodné, nebo nevýhodné, aby byl založen palestinský stát? (%)

Do současnosti premiér Netanjahu žádnou odpovědnost za události 7. října nepřevzal a nerezignoval. Co si myslíte, že by měl premiér udělat? (celkový vzorek; %)

došlo k nárůstu oproti loňskému roku (Židé – mezinárodní izolace/bojkoty 22 %, ztráta americké podpory 19 %; Arabové – mezinárodní izolace/bojkoty 19 %, ztráta americké podpory 30 %). Izraelsko-palestinský konflikt považuje za největší vnější hrozbu jen malá část jak židovských, tak arabských respondentů – přibližně jedna desetina označila tento konflikt za hlavní hrozbu.

Rozdělení židovského vzorku podle politické orientace ukazuje, že na levici jsou za nejnebezpečnější hrozby považovány mezinárodní izolace a bojkoty (43 %) a ztráta americké podpory (23 %). Totéž platí pro střed, i když v menší míře (mezinárodní izolace a bojkoty 29 %, ztráta americké podpory 20 %). Na pravici jsou za nejzávažnější hrozby považovány rozsáhlá vícefrontová válka (25 %) a iránský jaderný program (23 %).

Měl by Netanjahu převzít odpovědnost za události 7. října a rezignovat?

Téměř polovina izraelské veřejnosti se domnívá, že by Netanjahu měl převzít odpovědnost a okamžitě rezignovat. Téměř 20 % si myslí, že by měl převzít odpovědnost, ale rezignovat až po skončení války, a podobný podíl respondentů se domnívá, že by měl převzít odpovědnost, ale rezignovat nemusí. Pouze malá menšina se domnívá, že Netanjahu by neměl převzít odpovědnost a neměl by rezignovat. Toto rozložení odpovědí je velmi podobné výsledkům z února 2025.

Podíl těch, kteří se domnívají, že by Netanjahu měl převzít odpovědnost a okamžitě rezignovat, je mezi Araby (67 %) výrazně vyšší než mezi Židy (41 %). Ve středu a ještě více na levici (mezi Židy) většina respondentů zastává názor, že by Netanjahu měl převzít odpovědnost a okamžitě rezignovat (63 % a 88 %). Pravice je poměrně rovnoměrně rozdělena mezi ty, kteří si myslí, že by měl odstoupit (převzít odpovědnost a oka-

mžitě rezignovat 23 %; převzít odpovědnost, ale rezignovat až po skončení války 25 %), a ty, kteří si myslí, že by měl zůstat ve funkci (převzít odpovědnost, ale nerezignovat 27 %; nepřevzít odpovědnost a nerezignovat 21,5 %). Mezi těmi, kteří si myslí, že by Netanjahu měl převzít odpovědnost a okamžitě rezignovat, je jeho průměrné hodnocení výkonu ve válce velmi nízké (celkový vzorek, 1,32). Jeho průměrné hodnocení výkonu mezi těmi, kteří si myslí, že by měl převzít odpovědnost, ale rezignovat až po skončení války, je více než dvojnásobné, stále však pod střední hodnotou, a činí 2,86. Mezi těmi, kteří si myslí, že by měl převzít odpovědnost, ale nerezignovat, je jeho hodnocení 4,07, a mezi těmi, kteří se domnívají, že by neměl převzít odpovědnost ani rezignovat, je hodnocení 4,45. Jinými slovy, mezi těmi, kteří si nemyslí, že by Netanjahu měl rezignovat, je jeho hodnocení výkonu ve válce výrazně nadprůměrné.

PROF. TAMAR HERMANN, DR. LIOR YOHANANI, YARON KAPLAN, INNA ORLY SAPOZHNIKOVA

Překlad: redakce

Děkujeme IDI za možnost zveřejnění části výzkumu.

Kompletní výsledky najdete na webových stránkách

www.en.idi.org.il.

Hledání židovských stop ve stříbrném městě

Návštěva Kutné Hory je vždycky zážitek, pokaždé tam můžete objevit něco nového. Centrum města si naštěstí zachovalo historický charakter. Kutná Hora je už třicet let pod patronací mezinárodní organizace UNESCO, což je ocenění, které získávají jen ty nejvýznamnější památkové objekty. My jsme město navštívili letos v září, a to se z hlediska počasí zdá být pro turisty ideální doba.

Město je zároveň pokladnice

Zajímavé je už to, že toto původně hornické město vznikalo chaoticky, spontánně, a tak tu ulice netvoří pravidelné sítě s náměstím uprostřed, jak je to běžné v řadě jiných měst. Hornické město založil kolem roku 1270 král Přemysl Otakar II. A mezi prvními obyvateli města byli odborníci na dolování ze Saska. Původní název zněl *Kutte*, což je německy jáma, důl, a pochází z německého hornického výrazu *kutten* – driti rudu, který dal vzniknout podle našeho dnešního pocitu „ryze českému“ slovesu *kutat*, tedy dolovat. První doložený český název města je z roku 1304 a zněl *Horý stříbrné*.

Nenajdete tu skoro nic, co by nebylo ovlivněno důlní činností. Stříbro se zde totiž těžilo už od 13. století po dalších čtyři sta let, tedy až do 16. století. Historické jádro města je celé poddolované, proto významné objekty vyrůstaly na jižním okraji města, kde stabilitu budov zajišťovala pevná skála v podzemí. My jsme sem však nepřišli jako běžní turisté za křesťanskými chrámy a dalšími památkami na středověk či baroko, které jsou dobře známé – hledali jsme ve městě židovské stopy.

Dějiny židovské komunity v Kutné Hoře jsou příběhem dlouhým téměř 700 let. Protože se Židé nesměli usazovat v okolí stříbrných hor, po většinu této doby ve městě trvale nežili. Přesto zde zanechali nesmazatelné stopy, jak dokládá trvalá výstava v bývalé kutnohorské synagoze nazývané nová. Tu starší kutnohorskou synagogu z roku 1881 už v Radnické ulici nenajdeme. Přestala být používána po výstavbě synagogy nové a ve 40. letech minulého století zanikla.

Nadace, jakou mohou jiní závidět

Velmi aktivně v Kutné Hoře funguje Nadační fond dr. Dagmar Lieblové, který stojí v pozadí

Bývalou synagogu v Kutné Hoře nyní využívá Církev československá husitská.

snad všech akcí na podporu paměti na židovskou minulost města. Pořádá například skvělé komentované procházky nazvané *Po stopách kutnohorských Židů*, které trvají hodinu až hodinu a půl a začínají i končí před vstupem do Vlašského dvora, u sochy T. G. Masaryka na Havlíčkově náměstí. Během procházek průvodce návštěvníky seznámí s historií dvou bývalých kutnohorských synagog, dojdou k rodnému domu básníka Jiřího Ortena, kde si na fasádě prohlédnou pamětní desku, pak sklopí zraky k zemi a hledají první kutnohorské stolpersteiny neboli „kameny zmizelých“, které byly položeny na památku manželů Votických, poté Platovských, Pickových a Schwarzkopfových... A navštíví také místa spojená s významnými židovskými podnikateli a obchodníky, jako byli Reinigerovi, Bass, Blattner a další.

Zmíněný nadační fond je velmi aktivní, pořádá také workshopy zaměřené na seznámení žáků se zvyky a tradicemi židovské kultury a zároveň připravuje vzdělávací akce pro pedagogy, jež jim pomohou dané téma nenásilně zakomponovat do výuky. Zapojují už i předškoláky a žáky prvních tříd, resp. jejich učitele v kurzu *Tradice a zvyky židovského roku* – a jak o nich zábavně učit. Pro učitele na druhém stupni ZŠ to je téma *Tradice židovské kultury na Kutnohorskú* (zvyky, památky, osobnosti) a obdobný kurs pro samotné žáky základních škol a středoškoláky.

Kdo byla Dagmar Lieblová, v jejímž jméně působí ona nadace? Celý život se snažila o to, aby nebyla zapomenuta památka obětí holo-

caustu a aby také došlo k nápravě některých křivd, které holocaust způsobil přeživším. Vyprávěla svůj osobní životní příběh jako memento, aby se již nemohl opakovat holocaust – kniha *Příběh Dagmar Lieblové* vyšla v roce 2014 a nese podtitul: *Přepsali se, a tak jsem tady*. Její následovníci nejen připomínají její příběh, ale podporují i akce na připomínku obětí, jako jsou Jom ha-šoa, Den obětí holocaustu, pečují o stolpersteiny.

Čím promlouvá plastika Aleše Veselého

My jsme se Kutnou Horou vydali na vlastní pěst a začali jsme ústřední budovou – synagogou. Dnes už bývalá synagoga, označovaná jako nová, je z roku 1902 a sloužila k bohoslužbám až do 2. světové války. Najdeme ji ve Smiškově ulici čp. 619, je postavená v secesním slohu a v interiéru má částečně dochované prvky původní výzdoby. Přestavbou ovšem synagoga přišla o část štukové výzdoby a byl odstraněn *aron ha-kodeš*, symbol *Desatera*, a vitráž z průčelí budovy, které nahradil symbol *kalicha*.

Po válce ji krátce využívala varhanářská dílna, poté měla osud jako mnoho jiných opuštěných synagog, převzala ji a v roce 1949 zakoupila Církev československá husitská. Přístupná je při bohoslužbách a už deset let je uvnitř trvalá výstava s názvem *Dějiny Židů v Kutné Hoře*. To jsme si však ověřit nemohli, protože jsme se přes veškerou snahu dovnitř nedostali. Tak snad příště...

V zahrádce před synagogou je ovšem úžasný památník obětem holocaustu od Aleše Veselého (1935–2015), ten si rozhodně

nenechte ujít! Velký balvan, kterým prorůstá mohutná Davidova hvězda. Skvělý nápad a výtvarně zdařilá realizace s velkou emocionální silou od jednoho z nejlepších českých sochařů 20. století. Význam památníku lze chápat jako symbol, že židovský národ se nikdy nevzdá, nepodlehne, i když je zavalený kameny, vždy se opět dostane na povrch, je zkrátka neznikitelný!

Vedle něj si na pamětní desce přečteme jména více než 110 židovských občanů Kutné Hory a okolí, kteří byli 5. června 1942 deportováni do Terezína a odtud pak do dalších koncentračních táborů. Většina z nich se už nevrátila.

Sochař Aleš Veselý má mimochodem teď právě v Praze retrospektivní výstavu. Vytvářel skvělé nekonvenční sochy. Jeho nejslavnější plastikou je pravděpodobně Kaddish umístěný nyní před Veletržním palácem v Praze či Brána nenávratná, která byla vztyčena 9. března 2015 u železniční stanice Praha-Bubny.

Lístek z Osvětimi

Dějiny Židů v Kutné Hoře – to jsou ale především příběhy konkrétních lidí. Mnohé z těchto příběhů ještě čekají na své objevení v některém z archivů, další jsou patrné už jenom ze jmen obětí holocaustu navždy vrytých do zdi Pinkasovy synagogy v Praze. Vynést na povrch a oživit všechna jména a témata je dnes už takřka nemožné. Jak víme z kutnohorských internetových stránek, na galerii někdejší synagogy je umístěno patnáct panelů, které zachycují historii židovské komunity v Kutné Hoře a blízkém okolí. Panely zobrazují historii židovského podnikání, přibližují nám významné osobnosti uměleckého a společenského života, jeden panel je věnován období nacistické okupace, holocaustu a osudu židovských obětí z Kutné Hory, které se podařilo dohledat. Unikátní fotografie zachytily podobu

Rodný dům Jiřího Ortena

Památník obětem holocaustu od sochaře Aleše Veselého

prvních představitelů zdejší židovské obce i továren zbudovaných židovskými podnikateli. Silný emotivní náboj má třeba lístek zaslaný rodinou lékaře Julia Fantla z vyhlazovacího tábora v Osvětimi-Birkenau...

Právě těmto lidem je výstava věnována, a proto byla otevřena při příležitosti smutného 73. výročí deportace Židů z Kutné Hory. Vzpomínkového setkání u památníku se zúčastnila Dagmar Lieblová, poslední žijící členka předválečné kutnohorské židovské komunity, a také Adéla Hořejší, vnučka posledního představitele kutnohorské židovské obce Josefa Bora.

Procházka městem v rytmu Ortenových básní

Nejstarší židovské osídlení se ve městě údajně vyskytovalo v místech, kde dnes stojí klášter sv. Voršily. Nejpozději od roku 1568, kdy museli z nařízení císaře Maxmiliána II. horní město opustit, zde žádní Židé nežili – až do roku 1848, kdy jim byla občanská práva obnovena. K založení Israelitského spolku došlo v roce 1881, vlastní židovská obec vznikla ovšem až v roce 1894. Ještě netušila, že má před sebou necelých padesát let existence...

Popojdeme do středu města, z Palackého náměstí zahneme vlevo do ulice Kollárovy. Zachovalý dům s výrazným novogotickým arkýřem se tváří jako pravá gotika, ale pochází až z roku 1904. Před ním zůstaneme stát a tiše si recitujeme velebnou báseň Jiřího Ortena. Je to úryvek ze Sedmé elegie:

*Piši vám, Karino, a nevím, zda jste živa,
zda nejste nyní tam, kde se už netoužívá,
zda zatím neskončil váš nebezpečný věk...*

*Smrt mlčí před verši. A já v nich před vás
jdu
tak mlád, tak krutě mlád a ponejprve zralý,
že ve své mladosti podobám se již králi
zašlého království. Vy jste před věděla,
co křidel chybí nám k rozletu anděla...*

U domu se otevírají dveře a někdo vychází. Že by to byl sám Jiří Orten? Procházel těmi dveřmi denně, byl to podobný okamžik jako teď v tuto chvíli... Pobýval na tomto světě velmi krátce. Od 1919 do roku 1941, kdy ho v Praze srazila německá sanitka, a přesto na

Nadační fond dr. Dagmar Lieblové navazuje svým posláním na úsilí dr. Dagmar Lieblové, která věnovala celý svůj život připomínce obětí a nápravě křivd holocaustu.

něm zanechal nesmazatelnou stopu. Jiří Ohrenstein (jako básník publikoval pod jménem Orten i pod dalšími pseudonymy), tak unikl koncentráku, ale za tu nejvyšší cenu. Básník Jiří Orten patří k významným osobnostem kutnohorské židovské komunity, stejně jako jeho dva bratři, herci Zdeněk a Ota, kteří si po válce změnili jméno na Ornest. Ota, pozdější režisér, válku přežil v Anglii, mladší Zdeněk s obrovským štěstím přežil Terezín, Osvětim i Dachau.

Co není v hlavě, najdeš v knize

Kdo se chce o historii Židů v Kutenbergu, pardon, v Kutné Hoře, dozvědět víc, může sáhnout po publikaci Marka Lauermanna Dějiny Židů v Kutné Hoře (2018). Monografie velmi čtivě popisuje život kutnohorských Židů od středověku přes období emancipace až po temné období holocaustu s připomínkou jeho obětí spatřých s tímto městem.

Knihy zachycuje osudy židovské komunity v různých dějinných epochách a souvislostech. Další kapitoly jsou věnované významným židovským podnikatelům (třeba Teller, Reiner, Strakosch, Respo) a známým osobnostem (Zelenka, Grossmann, Bass, Engländer, Reiner, Bor).

O deset let dříve jsme se mohli začít do publikace Židé na Kutnohorsku: osídlení na kutnohorském venkově, kterou spolu s Markem Lauermannem připravila Blanka Rozkošná. S dokumentární přesností nám přibližuje běžný život židovských komunit v okolních obcích, odkud to bylo do Kutné Hory kousek, pečlivě zpracovaná kniha líčí život zdejších židovských rodin v době od 17. až do 20. století.

A do třetice všeho dobrého vám můžeme doporučit sice tenkou, pouze sedmdesátistránkovou publikaci z roku 2009, kde nám stejný autor Marek Lauermann, tentokrát se spoluautorkou Vendulou Borůvkovou, přiblížil několik neobyčejných židovských osudů z 20. století, které měly počátek v Kutné Hoře či jejím okolí – a uzavřely se někdy až na opačném konci světa.

LUBOR FALTEISEK

Foto autor a archiv

AKCE / FESTIVALY

Dny židovské kultury Olomouc

Muzeum umění Olomouc, Centrum judaistických studií FF UP a Židovská obec Olomouc – Olomouc, různé lokace

5.–15. 11.

Deset dnů plných židovské literatury, filmu, hudby, divadla i diskusí. Letošní ročník s podtitulem Never Again?! připomíná 80. výročí konce druhé světové války a klade otázku, jak se dědictví šoa promítá

do současného myšlení a umění. Program nabídne mimo jiné autorská čtení belgické spisovatelky Margot Vanderstraeten, premiéru inscenace Hella podle románu Aleny Machoninové, koncert Mi Martef, výstavy. Festival symbolicky uzavře slavnostní havdala na Židovské obci Olomouc. Více: www.muio.cz

Teplický cimes

Teplický cimes 2025

Teplice, různé lokace

8.–29. 11.

Čtrnáctý ročník festivalu pořádaného spolkem Ulpan Teplice opět nabídne pestrý program představující židovskou kulturu v celé její rozmanitosti – od gastronomie přes literaturu, přednášky a film až po divadlo a hudbu. Na své si přijdou milovníci tradiční židovské

kuchyně i současného izraelského jazzu (Shalosh), zájemci o historii, architekturu a jidiš kulturu, stejně jako divadelní a filmoví fanoušci. Festival zakončí koncert britské skupiny Oi Va Voi, která se po letech vrací na česká pódia se svým nezaměnitelným spojením klezmeru, elektroniky a světové hudby. Více: www.teplicky-cimes.cz

Budoucnost utváří minulost – světová premiéra

Kino Polná, Zámek 487, Polná

15. 11. 19.00

Příběh Hilsnera, židovského muže neprávem obviněného z rituální vraždy v roce 1899, zůstává symbolem antisemitismu a předsudků, které přesahují svou dobu. U příležitosti 125. výročí druhého odsouzení Leopolda Hilsnera se v Polně uskuteční světová premiéra

nového dokumentárního filmu Budoucnost utváří minulost. Snímek amerického režiséra Bryana Felbera (v angličtině s českými titulkami) propojuje historický true crime s politickým komentářem a klade si dvě zásadní otázky: Kdo skutečně zavraždil Anežku Hrušovou a proč česká justice dosud odmítá Hilsnera rehabilitovat? Po projekci bude následovat debata s režisérem. Více: www.kinopolna.eu

KNIHY

Marek Epstein, Franz: Kafkovo dílo je zamčené a klíče si vzal s sebou

Působivý příběh, který vznikl na základě scénáře ke stejnojmennému filmu režisérky Agnieszky Holland, inspirovaný životem, dílem a fantazií

spisovatele Franze Kafky. Autor skládá kaleidoskop událostí z fragmentů, snů, dopisů a dochovaných příběhů. Vzniká tak smyslově intenzivní portrét muže, který nikdy nepřestal hledat sám sebe. Nakladatel: Cosmopolis

Jiří Flaišman (ed.), Michal Kosák (ed.), Jiří Langer, Zpěvy zavržených

Ve sbírce Zpěvy zavržených, vydané v dramatických letech 1938 a 1939, se Jiří Langer snaží postihnout, pojmenovat sám sebe, uchopit

a překlenout svůj pocit cizince. Jeho poezie originálním způsobem odráží hledání vlastní identity i jejích dvaadvaceti kabalistických podob. Každá báseň je malým vesmírem. Doslov knihy napsal Daniel Soukup. Nakladatel: Dybbuk

HUDBA

Izraelská filharmonie & Yefim Bronfman

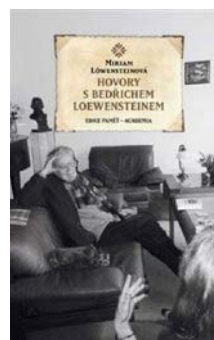
Obecní dům, Smetanova síň, nám. Republiky 5, Praha 1
12. a 13. 11. 19.30

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK pozval do Prahy slavnou Izraelskou filharmonii, která pod vedením šéfdirigenta Lahava Shani spolu s legendárním klavíristou Yefimem Bronfmanem přinesou program plný emocí a harmonie. Druhý koncertní den se můžete s vystupujícími umělci setkat v Cukrárně Obecního domu. Koncert se koná pod záštitou Velvyslanectví Státu Izrael v ČR a slibuje nezapomenutelný hudební zážitek. Více: www.fok.cz

Shai Maestro – sólo

Velký sál
Novoměstské radnice,
Karlovo nám. 1,
Praha 1
8. 12. 19.00

Virtuózní izraelský pianista Shai Maestro představí v Praze své nové sólové album Solo: Miniatures & Tales. Jeho koncert bude zároveň oslavou 30 let Mezinárodního festivalu jazzového pianisty i koncertní řady Jazz Meets World. Publikum se může těšit na první kapitolu nové sólové série, která odhaluje Maestrovu hudební proměnu a jeho osobní vztah k pianu. Více: www.jmw.cz

Miriam Löwensteinová, Hovory s Bedřichem Loewensteinem

Bedřich Loewenstein (1929–2017) byl historik pocházející z pražské česko-německo-židovské rodiny. Působil v Historickém

ústavu ČSAV a po emigraci v roce 1979 na Freie Universität v Berlíně. Rozhovory, které s ním vedla jeho dcera, sledují životní cestu Bedřicha Loewensteina v kontextu dějinných zvratů 1939–1989. Nakladatel: Academia

DIVADLO

Otevřená zpovědnice – Stefano Massini: Proces s Bohem Vršovické divadlo MANA, Na Kovárně 967/1, Praha 10 9. 11. 19.30

Otevřená zpovědnice je koncept přichystaný Husovým sborem, který se věnuje společensky zásadním tématům. Letos ho rámuje představení, během něhož se přežijí v koncentračním táboře pídí po existenci Boha. Součástí programu je i diskuse faráře Petra Vaňury s Katarínou

Holcovou, matkou studentky zabitě při střelbě na FF UK. 14. prosince se uskuteční beseda s historičkou Annou Hájkovou z University of Warwick. Režie: Elena Strupková. Více: www.vrsovicedivadlo.cz

Jan Komárek: Insectum K. Skautský institut, Staroměstské náměstí 4, Praha 19. 11. 19.00

Výjimečná možnost zhlédnout taneční sólo pro jednoho muže (Jan Malík), jeden stůl, jednu židli, jedno světlo a jeden zvuk. Polonahé tělo prozkoumává desku stolu osvětlenou jedinou žárovkou, v „neznámém vesmíru“, a evokuje obrazy

Francise Bacona, aby vyprávělo o křehkosti, pomíjivosti a nepředvídatelnosti lidské existence. Inspirováno Kafkovou Proměnou. Více: www.skautskyinstitut.cz

Günter Grass, Armin Petras: Plechový bubínek Divadlo Na zábradlí, Anenské náměstí 209/5, Praha 1 15. 11. 19.00

Premiéra inscenace Plechový bubínek v dramatinizaci německého režiséra a dramatika Armina Petrasy vychází z nejslavnějšího románu Güntera Grasse, který brutálně i groteskně zobrazuje absurditu dějin. Děj se odehrává v dnes již zaniklém prostoru,

kde se setkávají polské, německé, židovské, maďarské a další vlivy. Další termíny: 18. a 26. 11., 4. a 17. 12. 2025. Více: www.nazabradli.cz

FILM

Ztracená řeč

Film, který vznikl v koprodukcí Izraele, ČR a Polska, sleduje Ayu, která na letišti místo manžela impulsivně vyzvedne cizího muže. Jejich setkání vyvolá nečekanou intimitu, která naruší Ayinu jistotu a probudí v ní touhu, již nedokáže pojmenovat. Film zachycuje její tiché hledání smyslu v každodenním životě. Režie: Mihal Brezis, Oded Binnun

Život v hajzlu

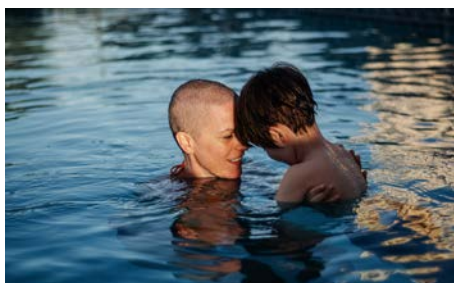
Krimithriller Darrena Aronofského podle scénáře Charlieho Hustona sleduje Hanka Thompsona, bývalého baseballistu, který po tragédii skončil jako barman v New Yorku. Když dostane na hlídání kocoura, zaplete se do světa zločinu a stane se terčem několika mafiánských klanů – včetně „Hebrejců“.

Breslau

Nový polský seriál Breslau (The Breslau Murders) z produkce Disney+ se odehrává ve Vratislavi v roce 1936. Sleduje policejního komisaře Franze Podolského při vyšetřování vraždy v napjaté předolympijské atmosféře. Mezi oběťmi jsou i Židé, což odráží rostoucí napětí a antisemitismus té doby. Režie: Leszek Dawid

VÝSTAVY

Anna a Jordan Rathkopf: Samí spolu Knihovna Ostropovice, Lípová 67/15, Ostropovice 2. 10.–26. 11.

Výstava fotografií americko-českých manželů Anny a Jordana Rathkopf, kteří osm

let dokumentovali svůj život s rakovinou prsu. Hluboce osobní cyklus dokumentuje Anninu léčbu, každodenní péči a rodinné chvíle a zároveň otevírá témata identity, paměti a lidské odolnosti. Výstava navazuje na projekt HER2: Diagnóza, pečující a jejich syn, který byl oceněn Cenou za profesionální fotografické vyprávění roku 2024 od Mezinárodní fotografické rady při Organizaci spojených národů. Kurátorka: Adéla Singerová. Více: www.knihovnaostropovice.cz

Zlatý věk Židů v al-Andalusu Židovské muzeum Praha – Klausová synagoga, U Starého hřbitova 3a, Praha 1 4. 11.–31. 12.

Výstava představuje život a mimořádný kulturní rozmach židovské komunity na Pyrenej-

ském během 10.–12. století. Návštěvníci se seznámí s obdobím, kdy pod vládou umajjovské dynastie v Córdoba vzkvétalo vzdělání, poezie, filozofie i diplomacie. Přiblíženy jsou i osobnosti jako Chasdaj ibn Šaprut, Šlomo ibn Gabirol, Jehuda ha-Levi či Maimonides. Výstavu připravil José Martínez Delgado z Univerzity v Granadě ve spolupráci s Velvyslanectvím Španělska v ČR a Institutem Cervantes. Více: www.jewishmuseum.cz

Listopad 2025

PRAHA

1. 11.–31. 12.

3. 11. 18.00 – vernisáž

Židovské muzeum Praha – Klausová synagoga, U Starého hřbitova 3a, Praha 1
Zlatý věk Židů v al-AndalusuVýstava o životě židovské komunity ve středověkém al-Andalusu v období jejího největšího rozkvětu. Vernisáž zahájí kurátor výstavy José Martínez Delgado z Univerzity v Granadě a Martina Kutková z Ústavu translatologie FF UK. Program doplní písně v jazyku ladino v podání jazzové zpěvačky Petry Ernyeiové a kytaristy Adama Tvrdého. Výstava vznikla ve spolupráci s velvyslanectvím Španělska v ČR Více: www.jewishmuseum.cz

1. 11.–30. 11.

Židovské muzeum Praha – Auditorium OVK, Maiselova 15, Praha 1
Židé v odboji 1939–1945Výstava připravená ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha a se Spolkem židovských odbojářů a vojáků představuje méně známý, ale o to pozoruhodnější příběh – tisíce československých Židů, mužů i žen, kteří se aktivně zapojili do protinacistického odboje. Více: www.jewishmuseum.cz

26. 9.–22. 2. 2026

Národní galerie Praha, Veletržní palác, Dukelských Hrdinů 530/47, Praha 7
Aleš Veselý: Retrospektiva – Alešville
První souhrnná retrospektiva sochaře AlešeVeselého, který patří mezi klíčové osobnosti českého poválečného umění. Veselý vynikl zejména monumentálními realizacemi ve veřejném prostoru, a to jak v Čechách, tak v zahraničí. Na výstavě jsou vystaveny mimo jiné svařované objekty ze šedesátých let včetně známé Židle Usurpátor a sedmi-metrové plastiky Kaddish, vytvořené v hale Vítkovických železáren v Ostravě. Více: www.ngprague.cz

3. 11. 19.00

Divadlo pod Palmovkou, Zenklova 34, Praha 8
Stefano Massini: Projekt Manhattan
Znepokojivá a černě komediální hra o zrodu atomové bomby a morálních dilematech vědců, kteří ji sestrojili. V roce 1938 prchají maďarští židovští fyzici z Evropy a v exilu se snaží předběhnout Hitlera ve vývoji ničivé zbraně. V čele amerického týmu stojí Robert Oppenheimer – muž, který si plně uvědomuje, co jejich objev může způsobit. Jak se rozhodnout, když věda může zároveň zachránit i zničit svět? Další termíny: 28. 11. a 16. 12. Více: www.podpalmovkou.cz

3. 11. 19.00

Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38, Praha 1
Proměna
Co to dělá Řehoř Samsa u sebe v pokoji? Natáčí videa? Hraje počítačové hry? Propadá se do samoty? Zešilel? Sní, nebo žije? Poznává ještě křehkou hranici mezi realitou a virtuální skutečností, do níž se převtělil. Slavné dílo Franze Kafky jako surreálná počítačová hra, která se mění v urputný boj o vlastní identitu a existenci v rychle se měnícím okolním světě. Další termíny: 4. 11., 18. 12. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

5. 11. 18.00

Židovské muzeum Praha – Maiselova synagoga, Maiselova 10, Praha 1
Setkání s francouzským historikem Olivierem WieviorkouSetkání u příležitosti 80. výročí konce druhé světové války. V době, kdy je Evropa opět konfrontována s válečnou agresí kvůli invazi na Ukrajinu, budete mít příležitost znovu se zamyslet nad lekcemi z globálního konfliktu, jehož ozvěny rezonují dodnes. Akce se koná ve spolupráci s Francouzským institutem v Praze a bude simultánně tlumočena z francouzštiny do češtiny. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz

5. 11. 19.00

Divadlo pod Palmovkou – Zenklova 34, Praha 8

Tomáš Dianiška – 294 statečných
Akční běčko o hrdinech operace Anthropoid, doku-fikční hra podle skutečné události o zákulisí největšího hrdinského činu našich dějin. Inscenace získala Cenu divadelních kritiků za poprvé uvedenou českou hru. Další termín: 4. 12. Více: www.podpalmovkou.cz

6. 11. 19.00

Divadlo v Dlouhé, Dlouhá 727/39, Praha 1
Tomáš Jarkovský, Jakub Vašíček: Golem
Vydejte se s námi na výlet po stopách legendy o pražském Golemovi. V hudebně-divadelní koláži budeme bloudit staletími a vyprávět příběh pražské židovské komunity, která tolik přispěla k jedinečnému genu loci i kulturnímu bohatství tohoto města. Další termín: 19. 12. Více: www.divadlovdlouhe.cz

6. 11. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1
Mark St. Germain: Poslední sezení u doktora Freuda
Psychoanalytické konverzační drama na téma Bůh, sex a smysl života. C. S. Lewis, autor Letopisů Narnie, je pozván na návštěvu k legendárnímu průkopníkovi psychoanalýzy Sigmundu Freudovi. Je právě 3. září 1939. Režie: Radim Špaček. Více: www.reznicka.cz

8. 11. 14.30

Divadlo Na zábradlí – Anenské náměstí 5, Praha 1
Franz a kavka
Pohádkový kabaret pro intoše od 4 let. Divadlo Na zábradlí na Eliadově knihovně. Další termín: 6. 12. Více: www.nazabradli.cz

9. 11. 13.00

Židovské muzeum Praha – Klausová synagoga, U Starého hřbitova 3a, Praha 1
Komentovaná prohlídka výstavy Zlatý věk Židů v al-Andalusu
Seznamte se s každodenním životem židovské komunity v al-Andalusu v období jejího kulturního rozkvětu. Výstavou vás provede Martina Kutková z Ústavu translatologie FF UK. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz

Bejt Praha, Židovské muzeum v Praze, Nadační fond obětem holocaustu, Federace židovských obcí v ČR, JCC Praha, KKL - JNF Česko a Slovensko a Lauderovy školy vás srdečně zvou na koncert

Bejt Prague, Jewish Museum in Prague, Foundation for Holocaust Victims, Federation of Jewish Communities in CR, JCC Prague, KKL - JNF Czechia and Slovakia and Lauder school invite you to the concert

Světlo porozumění Light Of Understanding®

Od 2004 / Since 2004

Janet Rotstein Yehudayan / Wallead Ben Salim / Helena-Ester Divecká
Omer Tal / orchestr Lauderovy školy Širat hajam a sbor Kol hanešama
Annamária d'Almeida / Peter Tomko / Robert Fischmann / Laud Band
Ševčíkovo kvarteto / Juraj Škoda / Peter Gyori a další/and more

The final performance dedicated to Ariel ז"ל אריאל, Kfir כפיר ז"ל and all others.

Special guest — family of Dan Uzan, Copenhagen, Denmark

ve Španělské synagoze
12. 11. 2025, 19.30
Uložte si toto datum, prosím.

in the Spanish Synagogue
Nov 12 2025, 7.30 pm
Save the date please.

9.11. 19.30

Vršovické divadlo MANA, Na Kovárně 967/1, Praha 10

Otevřená zповědnice – Stefano Massini:

Proces s Bohem

Hra nastolující otázku, kde byl Bůh ve chvíli holocaustu, je strhujícím dramatem odehrávajícím se v prostorách právě osvobozeného koncentračního tábora a protagonisty jsou ti, kteří přežili. To oni chtějí znát odpověď ve sporu, kde se na lavici obžalovaných ocitá sám Stvořitel. Po představení bude farář Petr Vaďura diskutovat s profesorkou Katarínou Holcovou, matkou studentky zabitě při střelbě na FF UK. Režie: Elena Strupková. Další termín: 14. 12. – beseda s historičkou Annou Hájkovou z University of Warwick. Více: www.vrsovickedivadlo.cz

10.11. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově,

Štefánikova 57, Praha 5

Šoa

Příběh dvou lidí, kteří se ocitli na stejných místech a prožili podobné tragédie, a přesto se nikdy nepoznali. Jejich životní cesty se prolínaly a míjely – oba přežili Terezín, Osvětim, pochod smrti i poválečné křivdy. Skutečný příběh sportovce Miloše Dobrého a herečky Hany Pravdové o tom, jak přežít nacistické peklo. Režie: Daniel Hrbek. Další termín: 12. 12. Více: www.svandovodivadlo.cz

12.11. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Christopher Hampton:

Jeden německý život

Intenzivní monolog ve strhujícím podání Kateřiny Macháčkové. Ignorance, kariérismus, alibismus a neochota převzít vlastní odpovědnost. Vzpomínky Brunhilde Pomselové, Goebbelsovy sekretářky, nám dávají možnost nahlédnout do banality zla. Režie: Radim Špaček. Další termín: 8. 1. 2026. Více: www.reznicka.cz

12. a 13.11. 19.30

Obecní dům, Smetanova síň, nám.

Republiky 5, Praha 1

Izraelská filharmonie & Yefim Bronfman

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK pozval do Prahy slavnou Izraelskou filharmonii, která pod vedením šéfdirigenta Lahava Shani spolu s legendárním klavíristou Yefimem Bronfmanem přinese program plný emocí a harmonie. Druhý koncertní den se můžete s umělci setkat v Cukrárně Obecního domu. Více: www.fok.cz

13.11. 19.00

Národní divadlo, Národní 2, Praha 1

Andrej Kajdanovskij, Hans van Manen,

Eyal Dadon: Sarkasmy (Sarcasms)

Inscenace představující tři díla současného tance. Součástí je Katastrof, ve kterém se nadějný izraelský choreograf Eyal Dadon zabývá hranicí mezi řádem a chaosem, mezi kontrolou a její ztrátou. Zkoumá, jak člověk reaguje v obtížných situacích, které ho zatě-

žují. Nechá se zdeptat, nebo pojme složitou zkušenost jako příležitost k růstu? Více: www.narodni-divadlo.cz

15.11. 19.00

Divadlo Na zábradlí, Anenské náměstí 209/5, Praha 1

Günter Grass, Armin Petras:

Plechový bubínek

Premiéra inscenace Plechový bubínek v dramatinizaci německého režiséra a dramatika Armina Petrase vychází z nejslavnějšího románu Güntera Grasse, který brutálně i groteskně zobrazuje absurditu dějin. Další termíny: 18. a 26. 11., 4. a 17. 12. 2025. Více: www.nazabradli.cz

17.11. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Marc Delaruelle:

Věčná milenka Alma Mahlerová

Chytře vystavěný příběh rozhovoru dámy a jejího nakladatele, který se noří do neuvěřitelných vztahových peripetií slavné múzy a jejich ještě slavnějších mužů. Alma, která čelila dvěma světovým válkám i sama sobě, vás vtáhne a nepustí. Režie a výběr hudby: Peter Gábor. Další termín: 14. 12. Více: www.reznicka.cz

19.11. 18.00

Židovské muzeum Praha – Maiselova

synagoga, Maiselova 10, Praha 1

Uvedení knihy Izrael: 1997–2025 /

Výbor z komentářů/

Představení knihy, která přináší autorský výběr komentářů Zbyňka Petrálky publikovaných v časopise Roš chodeš od roku 1997. Uvedení knihy doprovodí diskuse o objektivním zpravodajství o Izraeli s autorem knihy a Irenou Kalhousovou z Herzlova centra izraelských studií na Univerzitě Karlově, a novináři Janem Fingerlandem a Jiřím Peňásem. Vstup volný. Více: www.jewishmuseum.cz

19.11. 19.00

Skautský institut, Staroměstské náměstí 4, Praha

Jan Komárek: Insectum K.

Výjimečná možnost zhlédnout taneční sólo pro jednoho muže (Jan Malík), jeden stůl, jednu židli, jedno světlo a jeden zvuk. Inspirováno Kafkovou Proměnou. Více: www.skautskyinstitut.cz

21.11. 19.30

Vršovické divadlo MANA, Na Kovárně 967/1, Praha 10

Woody Allen: Zahraj to znovu, Same

Komedie sleduje filmového publicistu Allana Felixe, který řeší osobní krizi a hledá rovnováhu mezi snem a realitou. Vtipné situace vznikají díky jeho přátelům i fiktivním filmovým postavám, které si sám představuje. Hra plná chytrých hlášek a allenovského humoru ukazuje, že sny se plní, když přestaneme předstírat a přijmeme sami sebe. Režie: Ondřej Zajíč. Další termíny: 16. 12. a 27. 1. 2026. Více: www.vrsovickedivadlo.cz

21.11. 19.00

Švandovo divadlo na Smíchově,

Štefánikova 57, Praha 5

Štýrský/Toyen/Heisler

Komorní hra o nepatřičnosti v prostoru, čase a možné i v těle. Tři výrazné osobnosti předválečné avantgardy, tři nezapomenutelné osudy, a přece tolik společného, že to nemůže být náhoda. Režie: Martina Kinová. Další termíny: 27. 11., 20. a 27. 12. Více: www.svandovodivadlo.cz

24.11. 18.00

Židovské muzeum Praha – Maiselova

synagoga, Maiselova 10, Praha 1

Přednáška Kde líšky dávají dobrou noc:

Křesťanský nacionalismus a holokaust na Slovensku

Historička Hana Kubátová představí svou knihu Kde líšky dávají dobrou noc: Křesťanský nacionalismus a holokaust na Slovensku, která ukazuje, jak se formování slovenského národního státu během druhé světové války propojilo s kolektivní zradou a genocidou. Více: www.jewishmuseum.cz

24.11. 19.00

Divadlo Rokoko, Václavské náměstí 38, Praha 1

Daniel Kehlmann: Soused

Nikdy nevíte, vedle koho si stoupnete v baru... Nikdy nevíte, co o vás ví a co vy nechcete vědět o něm. Třeba je to váš nenápadný soused. Ani ve snu vás nenapadne, že když se spolu dáte do hovoru, necháte nakonec i uletět letadlo na důležitou pracovní schůzku. Že vám ten rozhovor jednou provždy změní život... Režie: Michal Dočekal. Další termíny: 20. a 30. 12. Více: www.mestskadivadlaprazska.cz

27.11. 18.00

Židovské muzeum Praha – Auditorium OVK, Maiselova 15, Praha 1

Židé v odboji 1939–1945

Výstava připravená Židovskou obcí v Praze ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha představí příběhy židovských hrdinů druhého odboje. V jejím rámci se uskuteční přednáška Martina Flosmana, autora knihy Padre a rebe. Přednáška přiblíží osobnost židovského duchovního Hanuše Rezka – Rebenwurzela a otevře téma působení vojenských duchovních v československém zahraničním odboji. Více: www.jewishmuseum.cz

27.11. 19.30

Divadlo v Řeznické, Řeznická 17, Praha 1

Mark St. Germain: Relativita

Autor staví svůj příběh na dramatické spekulaci a fiktivním setkání Alberta Einsteina a jeho dospělé dcery Lieserl. Einsteinovi se skutečně předtím, než se oženil se svou první ženou Milevou, v roce 1902 narodila dcera, která ale už v roce 1904 záhadně zmizela. Režie: Miroslav Táborský. Další termín: 6. 12. Více: www.reznicka.cz

BRNO

4. 9.–18. 12.

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno

Hlasý

Audiovizuální výstava představuje pět moravských příběhů holocaustu prostřednictvím dobových dopisů oživených AI technologiemi. Autoři výstavy Táňa Klementová a František Floder využili umělé inteligence například ke kolorování dobových fotografií, generování grafických motivů či převodu textu na řeč. Více: www.malymehrin.cz

28. 8. 2025–30. 8. 2026

ŠTETL, Muzeum města Brna – Arnoldova vila, Drobného 299/26

Rabi Feder Superhero

Výstava originálním komiksovým pojetím Petry Goldflamové Štětínové přibližuje život a odkaz rabína Richarda Federa (1875–1970), klíčové osobnosti poválečné obnovy židovského náboženského života v Československu. Hlavní kurátorky: Barbora Dočkalová, Markéta Brhlíková. Více: www.stetl.cz

2. 11. 19.30

Spolek ŠTETL – Divadlo Husa na provázku, Zelný trh 294, Brno

Noir Haas

Autorská divadelní inscenace o osudech bratrů Pavla a Huga Haasových. Režie: Jan Doležel, Justina Grecová a Karolína Mikulášková. Více: www.stetl.cz

3. 11. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno

Revizionistické hnutí na Moravě

Přednáška Martina Šmoka přiblíží málo známou kapitolu moravských dějin – působení revizionistického hnutí a sionistické organizace Betar v Brně. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

9. 11. 11.00 a 16.00

Spolek ŠTETL – Lipová 33, Brno

Realizace Otto Eislera – prohlídka bytového domu

Přijďte poznat jednu z méně známých, ale architektonicky výrazných realizací Otto Eislera – funkcionalistický nájemní dům v ulici Lipová. Součástí prohlídky je i návštěva site-specific výstavy věnované Eislerovu životu a dílu. Více: www.stetl.cz

9. 11. 12.00

Spolek ŠTETL – Lipová 13, Brno

Otto Eisler – Site-specific výstava

Jednodenní site-specific výstava představí dílo a osobnost brněnského architekta Otto Eislera (1893–1968), výrazného představitele meziválečného purismu. Uskuteční se v autentickém prostředí jednoho z jeho méně známých obytných domů v Lipové 33. Více: www.stetl.cz

9. 11. 13.30

Spolek ŠTETL – Lipová 33, Brno

Po stopách Otto Eislera v Masarykově čtvrti – komentovaná vycházka

Komentovaná procházka Masarykovou čtvrtí zasadí Eislerovu tvorbu do širšího dobového, kulturního a urbanistického kontextu této prestižní brněnské rezidenční oblasti. Více: www.stetl.cz

9. 11. 15.00

Spolek ŠTETL – Neumannova 10, Brno

Pokládání Kamenů zmizelých za bratry Eislerovy

Otto Eisler patřil mezi nejvýraznější představitele architektonické avantgardy, jeho bratr Mořic vedl prosperující rodinnou firmu. Oba byli během nacistické okupace perzekvováni pro svůj židovský původ – prošli deportacemi a vězněním, společně přežili Osvětim i pochod smrti do Buchenwaldu. Kameny zmizelých připomenou jejich osudy i významný přínos městu Brnu. Více: www.stetl.cz

10. 11. 18.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno

Jak se hledá minulost? Kde se uchovala svědectví o židovských obyvatelích, transportech a jejich osudu za války?

Přednáška historičky Židovského muzea v Praze Jany Šplíchalové představí hlavní prameny a databáze k dějinám holocaustu v českých zemích a ukáže, jak z nich historici skládají příběhy jednotlivců i celých komunit. Dozvíte se, kde hledat archivní dokumenty, fotografie či osobní svědectví a jakou hodnotu mohou mít i materiály z rodinných sbírek. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

19. 11. 17.00

Malý Mehrin, Vídeňská 14, Brno

Komentovaná výstava s Evou Kopečkovou

Komentovaná prohlídka stálé sklepní výstavy v Malém Mehrinu ve Vídeňské, tentokrát s naší lektorkou vzdělávacích programů pro školy Evou Kopečkovou. Vstupné dobrovolné. Více: www.malymehrin.cz

27. 11. 17.00

Spolek ŠTETL – Moravské náměstí, sraz před modelem Brna

Realizace Otto Eislera v centru Brna

Komentovaná procházka se Zuzanou Ragulovou po stopách významného brněnského židovského architekta meziválečného období Otto Eislera se zaměří na jeho realizace v centru Brna – jak na dochované stavby, tak na ty zaniklé či nerealizované. Více: www.stetl.cz

PLZEŇ

3. 11. 17.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Nová metodika chronologie židovských hřbitovů a pozoruhodný objev v Plzeňském kraji

Přednáška Václava Freda Chvátala představí novou metodiku výzkumu židovských hřbitovů, která propojuje moderní technologie s his-

torickým bádáním. Ukáže, jak lze z náhrobků a archivních stop odhalit zapomenuté příběhy i překvapivé souvislosti včetně nedávného objevu v Plzeňském kraji, jenž zaujal i zkušené odborníky. Více: www.zoplzen.cz

11. 11. 16.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Židovští vojáci v první a druhé světové válce

Přednáška Davida Krause připomene méně známou kapitolu dějin – aktivní účast Židů v ozbrojeném i civilním odporu během světových válek. Více než milion a půl židovských vojáků bojovalo proti nacismu ve všech spojeneckých armádách a tisíce dalších se zapojily do partyzánského hnutí. Více: www.zoplzen.cz

19. 11. 16.00

Rabínský dům, Palackého 3, Plzeň

Gematrie

Přednáška Věry Tydlitátové přiblíží praxi gematrie – součást židovské mystiky vycházející z víry, že čísla odhalují skrytý řád světa a cestu ke Stvořiteli. Více: www.zoplzen.cz

TEREZÍN

4. 9.–30. 11.

Předsálí kinosálu Muzea ghetta, Terezín

Evropský humanista Přemysl Pitter

Výstava Národního pedagogického muzea J. A. Komenského představuje život a dílo významného humanisty Přemysla Pittera (1895–1976). Přibližuje jeho činnost v sociálně výchovném zařízení Milíčův dům na pražském Žižkově i poválečnou Akci Zámky. Více: www.pamatnik-terezin.cz

11. 9.–31. 12.

Předsálí kina Malé pevnosti,

Památník Terezín

Zdeněk a Radek Květoňovi / Terezinalia:

Archeologie změny

Výstava Terezinalia: Archeologie změny představuje současné umělecké přístupy v oblasti fotografie, kresby, grafiky, murální malby, designu, instalace a videoartu. Autoři zkoumají hranice těchto médií a propojují je s tématem paměti místa. Jedním z klíčových projektů jsou Teroidy – neoarcheologický průzkum Terezína založený na sbírce 864 naskenovaných objektů nalezených v jeho prostoru. Více: www.pamatnik-terezin.cz

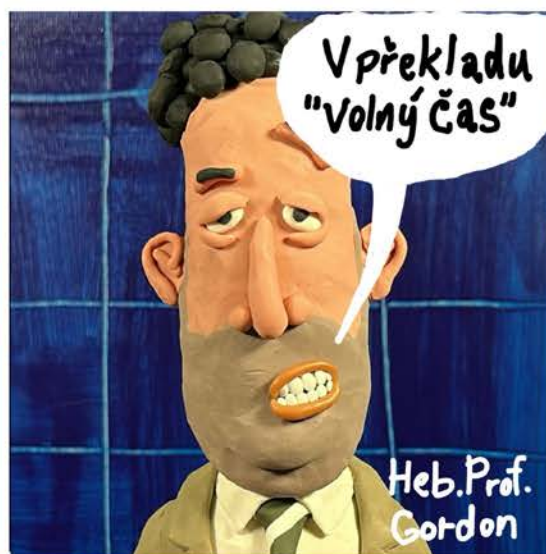
25. 11. 17.00

Památník Terezín, kinosál Muzea ghetta

Filmový festival ZA HRADBY:

Zapomenuté transporty do Běloruska

Dokument Zapomenuté transporty sleduje osudy Židů deportovaných do Minsku a Malého Trostince. Pamětníci v něm vzpomínají na život v ghettu, utrpení v táborech i nebezpečné pokusy o útěk k partyzánům. Po likvidaci ghetta byli přeživší převezeni do Majdanku, Plaszowa a dalších táborů. Rozhovory vznikly v letech 2000–2006 v Česku, Švýcarsku, Bělorusku a v USA. Vstup volný. Více: www.pamatnik-terezin.cz

Sledujte a podpořte nás na oykay.tv, nebo bankovním účtu:

Horká čokoláda / שוקולטה

Ingredience (1 porce)

- 1 hrnek mléka (cca 250 ml)
- 1 polévková lžíce instantního kakaa
- 1 čajová lžička vanilkového pudinkového prášku nebo kukuřičného škrobu
- 2-3 kostičky čokolády

Postup:

1. V malém kastrůlku ohřejte asi $\frac{3}{4}$ hrnku mléka s kakaem a čokoládou. Míchejte, dokud se čokoláda zcela nerozpustí a směs je hladká.
2. Zbývající čtvrtinu mléka promíchejte v hrnku s pudinkovým práškem nebo škrobem, dokud nezmizí všechny hrudky.
3. Jakmile kakaovo-čokoládové mléko začne jemně vřít, pomalu do něj přes sítko vlijte směs s pudinkem a za stálého míchání nechte zhoustnout (asi 1-2 minuty).
4. Přelijte do hrnku, do kterého nakonec vhodíte několik kostek čokolády.

A aby byl váš nápoj opravdu autentický, použijte izraelskou „čokoládu s krávou“ neboli – שוקולד פרה (šokolad para). Tato legendární čokoláda se po názvem שמנונית (šamnunit) začala vyrábět již v roce 1934. Současný název získala v padesátých letech podle obrázku krávy na obalu.

AUTORKA RECEPTU A ILUSTRAČNÍ KRESBY

RONI ABRAMSON

Doporučený playlist:

Písnička שוקו אדון (Pan Čokoláda) z alba דלי סעפ יתייה (Kdysi jsem byl dítě) od Arika Einsteina

Někteří z vás si ještě možná pamatujete na občasně výpadky proudu a „černou hodinku“ se svíčkou či baterkou. Mnoho z nás se jako děti na tyto chvíle moc těšilo. A stejně na tom byla i Roni, která nám pro letošní ročník Maskilu věnovala kresby receptů svojí maminky. U nich doma si totiž vždycky vynucenou tmu zpříjemňovali hustou horkou čokoládou, kterou si teď můžete uvařit i vy.

maskil

VĚSTNÍK MASKIL – registrace MK ČR č. E 14877.
Vydává židovská kongregace Bejt Simcha,
přidružený člen Federace židovských obcí v ČR,
Maiselova 18, 110 00 Praha 1,
IČO: 61385735.

Maskil vychází za laskavé podpory Ministerstva
kultury ČR, Nadačního fondu obětím holocaustu
(NFOH) a Evropské unie progresivního judaismu.

Podpořte časopis MASKIL!

Číslo účtu: 86-8959560207/0100

Variabilní symbol: 03

ŠÉFREDAKTORKA: Radka Lím Labendz

REDAKCE: Michal Spevák, Lubor Falteisek,
Jasmin Carmel, Anna Marie Vančurová.

REDAKČNÍ RADA: Jan Fingerland, Fedor Gál,
Tomáš Novotný, Pavlína Šulcová, Martin Šmok,
Pavel Vrátný

KOREKTURY: Luděk Skok.

GRAFICKÁ ÚPRAVA A SAZBA: Studio Designiq.

TISK: GRAFOTECHNA PLUS, s. r. o.

ISSN: 2570-6373

E-MAIL: redakce@maskil.cz

Uzávěrka tohoto čísla 20. 10. 2025.

